

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

Ekosistemə qəsdən
zərər vuranlar
15 ilədək həbs
olunacaq

yazısı səh.15-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 19 noyabr 2024-cü il Çərşənbə axşamı № 208 (8581) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Azərbaycanın "F-16"dan da güclü qırıcıları olacaq - yeni hədəf

Polkovnik: "Çinin beşinci nəsil "F-10C Vigorous Dragon" gözəgörünməz qırıcıları sınaqdan uğurlu çıxs..."

yazısı səh.11-də

COP29-un sədası çox eşidiləcək - ölkəmiz yenə tarix yazır

yazısı səh.3-də

"Freedom House"dan görünməmiş həyasızlıq - Bakıdan şillə kimi cavab

yazısı səh.10-də

Xamenei ölkə rəhbərliyindən gedir? - İranla bağlı ilginç gəlişmələr

yazısı səh.5-də

"Mobil telefon uşaqlarda xərcəng yaradır" iddiası - həkimdən SOS!

yazısı səh.15-də

Tunberqi Azərbaycana hürdürən şok səbəb - ilginç təfərrüat

yazısı səh.4-də

Gələn ilin səhiyyə xərcləri açıqlandı - icbari tibbi sığorta haqları da artır

yazısı səh.15-də

Aİ İran və Rusiyaya qarşı sanksiyaları genişləndirdi

yazısı səh.10-də

Abxaziyada gərginlik - separatçı bölgədə nələr baş verir...

yazısı səh.12-də

Paytaxtda dilimizə sayğısızlıq - qanunu pozanlar niyə cəzalandırılmır?

yazısı səh.14-də

Rusiya Ukraynanı ballistik raketlə vurdu - 8 ölü, 40-dan çox yaralı

yazısı səh.2-də

SÜLHLƏ BAĞLI YENİ TARİX - "GƏLƏN YAZDA..."

Ermənistan konstitusiyasında dəyişiklik etmədən imzalanacaq hansısa sənəd konkret sülh müqaviləsi olmayacaq; siyasi ekspert hesab edir ki, Ağ Ev sazişin yaxın zamanda imzalanması üçün əlindən gələni edəcək

yazısı səh.8-də

Neft bazarında pessimizm artır - qiymətlə bağlı fərqli rəylər

Müşahidə olunan proseslər 2025-ci ildə "qara qızıl"ın 70 dollardan aşağı düşmə ehtimalını getdikcə artırır, amma...

yazısı səh.13-də

Azərbaycan düşməni Palloneya ləyaqət dərsi

yazısı səh.6-də

İmamoğlunun Bakı səfərinə YAP-dan reaksiya

yazısı səh.5-də

Nazir danışıqların taleyindən narahat olanlara cavab verdi

yazısı səh.10-də

Neft-qaz sektoruna bu il 4,5 mlrd. manatdan çox vəsait yönəldilib

Cari ilin yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycanın neft-qaz sektoruna 4 523,2 mln. manat həcmində vəsait yönəldilib.

Bu barədə "APA-Economics" Dövlət Statistika Komitəsinə istinadən xəbər verir.

Qeyd olunub ki, 2023-cü ilin müvafiq dövrünün göstəricisi ilə müqayisədə neft-qaz sektoruna yönəldilən investisiyaların həcmi 9,1% azalıb.

Xatırladaq ki, ötən il Azərbaycanın neft-qaz sektoruna 6 265,5 mln. manat həcmində vəsait yönəldilib. 2022-ci ilin göstəricisi ilə nisbətən ötən il neft-qaz sektoruna yönəldilən investisiyaların həcmi 10,9% artıb.

Rusiya Ukraynanı ballistik raketlə vurdu - 8 ölü, 40-dan çox yaralı

Rusiya ordusu Odessaya ballistik raketlə zərbə endirib.

APA "Unian"a istinadən xəbər verir ki, hadisə günorta saatlarında baş verib.

Hücum nəticəsində 8 nəfər ölüb. Yaralıların sayı 40-dan çoxdur.

Yaralılardan 4-nün uşaq olduğu bildirilir.

Bakının Baş Planının təqdim olunacağı tarix açıqlandı

COP29-da Çoxseviyyəli Fəaliyyət və Şəhərsalma Pavilyonunda Bakının Baş Planının icrasına həsr olunmuş tədbir keçirilib.

Musavat.com xəbər verir ki, Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi yanında Bakı Şəhər Şəhərsalma və Memarlıq Baş İdarəsinin rəisi Rəad Qasimov planın əsas məqsədləri və nailiyyətləri barədə məlumat verib. Tədbirdə Şəhər və Region Planlama Beynəlxalq Cəmiyyəti (ISOCARP) və BMT-nin Məskunlaşma Proqramının (UN-Habitat) nümayəndələri də iştirak ediblər.

Rəad Qasimov qeyd edib ki, Bakı şəhərinin Baş Planı global şəhərsalma problemləri nəzərə alınaraq hazırlanıb və ətraf mühitə mənfi təsirlərin azaldılması, enerji səmərəliliyinin təmin olunması, habelə "yaşıl" infrastrukturun inkişafına yönəlib. Baş Planın icrasının uğurlu nəticələrindən bəhs edən R.Qasimov əlavə edib ki, plana müvafiq olaraq görülən işlər nəticəsində dayanıqlı inkişafa zəmin yaradılır, sakinlərin həyat keyfiyyəti yüksəlir, şəhər mühiti daha inklüziv və əlçatan olur.

Sonda müzakirələrə qatılan beynəlxalq mütəxəssislər həmçinin Bakının Baş Planının müasir şəhərlərin global çağırışlara uyğunlaşmasını göstərən və təbii resurslardan səmərəli istifadə olunmaqla dinamik inkişafı təmin edən bir sənəd olduğunu bildiriblər.

Nəzir: "Neft Fondundan büdcəyə transfertin artırılması Ermənistanın silahlanması ilə bağlıdır"

Maliyyə naziri Samir Şərifov Dövlət Neft Fondundan gələn il dövlət büdcəsinə transfertin artırılmasına aydınlıq gətirib.

APA xəbər verir ki, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin dünən keçirilən iclasında "Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsinin müzakirəsi zamanı maliyyə naziri Samir Şərifov deyib ki, artım Ermənistanın ciddi şəkildə silahlanması ilə bağlıdır: "Biz hər

zaman çalışmışıq ki, Neft Fondunun transferti əvvəlki ilə nisbətən artmasın. Bizim qeyri-neft baza kəsiri üzrə apardığımız siyasət buna hədəflənib. Amma gələn il üçün xüsusi yanaşma var. Buna da çalışım aydınlıq gətirim. Ermənistan tərəfindən militarizasiya siyasəti aparılır, Ermənistan ciddi şəkildə silahlanır, onlar xaricdən silah alır, xaricdən silah almağa ciddi şəkildə vəsait xərcləyirlər. Buna cavab olaraq cənab Prezidentin tapşırığına uyğun olaraq, müdafiə xərcləri nəzərdə tu-

tulandan daha da artırılır. Bu xərclər əsasən xarici valyutada həyata keçirilir. Ona görə də Neft Fondundan transfertin artırılmasına ehtiyac yaranıb".

Qeyd edək ki, 2025-ci ildə ARDNF-dən dövlət büdcəsinə transfert 14 milyard 481 milyon manat proqnozlaşdırılır ki, bu da 2024-cü ilin proqnoz göstəricisi ilə müqayisədə 1 milyard 700 milyon manat və ya 13,3 faiz, 2023-cü ilin icra göstəriciləri ilə müqayisədə 2 milyard 743,4 milyon manat və ya 23,4 faiz çoxdur.

İşıq, qaz və buxar istehsalından gəlirlər 2,5 mlrd. manatı ötüb

Cari ilin yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycanda elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı sektorunda 2 516,3 mln. manat dəyərində məhsul istehsal olunub və xidmətlər göstərilib, 2023-cü ilin müvafiq dövrünün göstəricisi ilə müqayisədə 0,4%-lik azalma müşahidə olunub.

Bu barədə "APA-Economics" Dövlət Statistika Komitəsinə istinadən xəbər verir.

Məlumatla görə, hesabat dövründə su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı sektorunda istehsal edilmiş məhsulların həcmi 519,3

mln. manat təşkil edib, bu da illik müqayisədə 8% artım deməkdir.

Xatırladaq ki, ötən il Azərbaycanda elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı sektorunda 3 065 mln.

manat dəyərində məhsul istehsal olunub və xidmətlər göstərilib, 2022-ci ilin göstəricisi ilə müqayisədə 0,6%-lik artım müşahidə olunub.

2023-cü ildə su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı sektorunda istehsal edilmiş məhsulların həcmi 585,6 mln. manat təşkil edib, bu da illik müqayisədə 15,5% artım deməkdir.

Minimum əmək haqqı ilə bağlı mühüm açıqlama

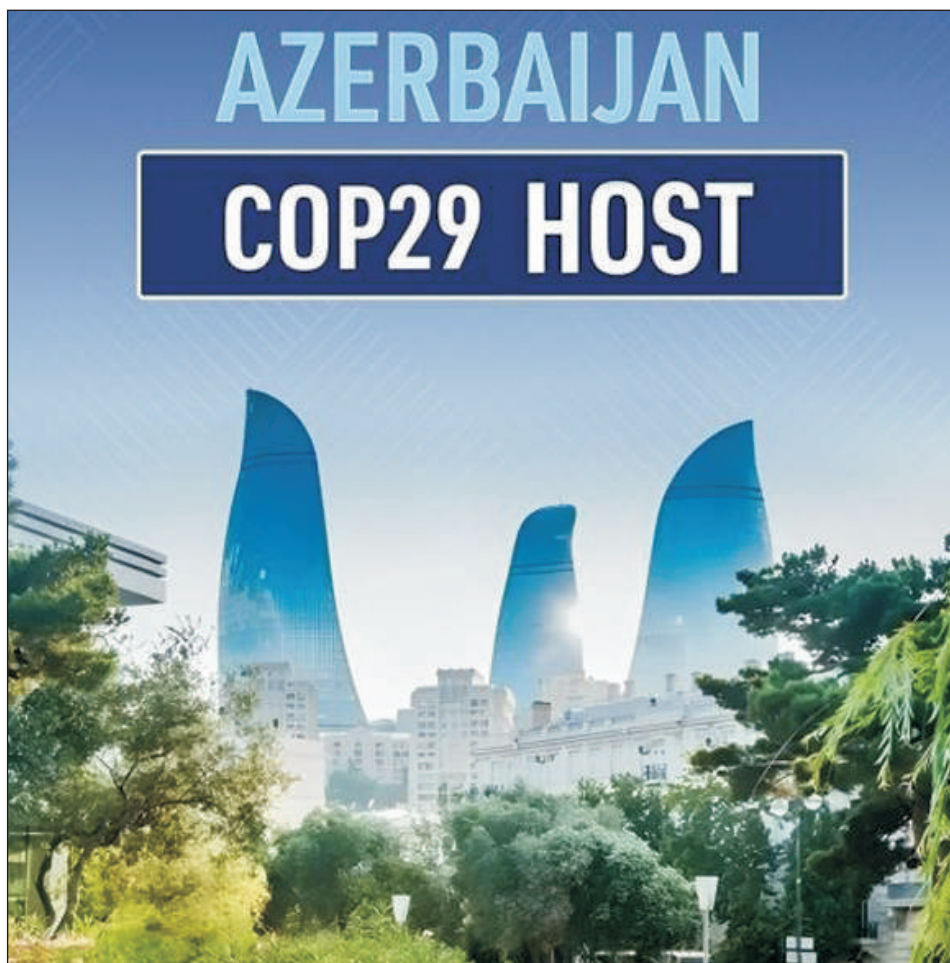
"Sevindim ki, bu dəfə də verdiyim proqnoz tam dəqiqliyi ilə özünü doğrultdu. İlin ortalarından bəri, müxtəlif vaxtlarda media üçün müsahibələrim zamanı minimum əmək haqqının 16% artırılaraq 400 manat olacağını proqnoz etmişdim. Artıq bu artım "Hesablama Palatasının Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsinə rəyində əksini tapıb".

Bu fikirləri Musavat.com-a iqtisadçı Eldəniz Əmirov bildirib.

O əlavə edib ki, inflyasiya hesablanarkən 528 növ məhsul və xidmətlərdə olan qiymət dəyişiklikləri əsasında orta göstərici çıxarılır: "İnsanların daha çox istifadə etdikləri məhsulların qiymətində artım, orta statistik göstəricidən adətən yuxarı olur. Buna görə də ötən il inflyasiya təkrəqəmli olsa da, bu il də 5% ətrafında olacağı proqnoz edilsə də, ölkə rəhbərinin minimum əmək haqqını 400 manata çatdırmaq üçün 16% faiz artırılması ilə bağlı tapşırığın olacağını gözləyirdim.

Minimum əmək haqqı artırılan zaman bununla əlaqədar əməkhaqları Vahid Tarif Cədvəli əsasında tənzimlənən işçilərin maaşları da bu artıma uyğun artırılır. Deməli, minimum əmək haqqı artırılarsa, qeyd etdiyim cədvələ uyğun digər artımları da gözləmək olar".

Afaq Mirayiq,
Musavat.com

COP29-un sədəsi çox esidiləcək - ölkəmiz yenə tarix yazır

**Sabiq nazir: "Regionun açar dövləti
Azərbaycandır, bura yalnız sağlam əməkdaşlıq
təşəbbüsləri ilə gəlmək mümkündür"**

BMT-nin Bakıda keçirilən COP29 global iqlim tədbirinin bir həftəsi arxada qaldı. Ötən iş həftəsi konkret olaraq Azərbaycana hansı iqtisadi, siyasi və təbliğati dividendlər gətirdi və ya vəd edir? İlk yekunlar, nəticələr nə deyir?

Böyük Britaniyanın "The Telegraph" qəzeti Prezident İlham Əliyevin SIDS Sammitindəki çıxışını geniş işıqlandırır. Ölkənin "The Independent" nəşri də tədbirin yaxşı təşkil edildiyini vurğulamaqla, Azərbaycanla bağlı pozitiv məqalə dərc edib. Bəs ABŞ nəşrləri niyə susur?

Sabiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə şərhçi, Beynəlxalq İqtisadi Araşdırmalar İctimai Birliyinin sədri Fikrət Yusifov bu təzyiqlərin arxasında bölgəyə girmək cəhdlərinin olduğunu görür: "Dünyada ən mötəbər tədbirlərdən biri hesab edilən BMT-nin İqlim Dəyişmə-

ləri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının Azərbaycanda keçirilməsi qərarının qəbulundan ötən müddət ərzində bu tədbirin ölkəmizdə keçirilməsini istəməyən güclər bütün imkanlarını bir araya getirərək belə bir mötəbər tədbirin Azərbaycanda keçirilməsini boykot etməyə çalışdılar. Lakin alınmadı. Qərbin bu sıradan olan ədalət-sizliklərinə bir qayda olaraq öz əməli işləri ilə cavab verən Azərbaycan növbəti dəfə bu basqılara sinə gərdi.

Qərb nədən Azərbaycana qarşı bu qədər ədalətsiz bir mövqedə dayanır? Qərbin bu seçiminin kökündə nələr var? Azərbaycanın hansı addımları Qərb dairələrinin maraqları ilə toqquşur? Bütün bu sualların cavabı yetərinə aydıdır.

Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən torpaqlarımızın 30 il işğal altında saxlandığı zaman kəsiyin-

də Qərbin bu problemin çözülməsi istiqamətində sərgilədiyi ikili standartları nə Azərbaycan hakimiyyəti, nə də Azərbaycan xalqı unutmayacaq. Bu 30 ildə nə ABŞ, nə də Avropa Birliyi torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi yolunda heç bir əməli addım atmadı. Yəganə edə bildikləri ATƏT-in Minsk Qrupu adı altında saxta bir təşkilat yaradıb, 30 il ərzində onun bölgəyə mənasız səfərlərini təşkil etmək oldu. Ondan o yana keçə bilmədilər. Dünyanın istənilən ölkəsinə BMT Təhlükəsizlik Şurasının razılığı olmadan, min bir bəhanə tapıb hərbi müdaxilə edənlər, 30 il ərzində işğal olunmuş torpaqlarımızdan erməni hərbi birləşmələrinin rədd edilməsini nəzərdə tutan BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsinin icrasını təmin edə biləcək bir addım belə atmaq istəmədilər.

Problemin çözülməsinə Qərbin belə yanaşmasını görən Azərbaycan hökuməti sonda öz ordusu ilə BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icrasını təmin etdi. Məhz Azərbaycanın bu addımından sonra Qərbin ona qarşı basqıları daha da artdı. Qərb Fransa kimi işğalçı və dünyada siyasi əxlaqa sığmayan əməlləri ilə tanınan bir ölkənin əli ilə Azərbaycana təzyiqləri artırmaqda davam etdi. Azərbaycanın bir milyon qaçqın və köçkününü, Qarabağ torpaqlarımızda daşın daş üstündə qalmadığını görməzdən gələn bu siyasi dəllallar indi də Qarabağdan öz istəyi ilə rədd olub getmiş erməniləri ora qaytarmağın yollarını axtarırlar. Bu, erməni sevgisi deyil! Bu, sadəcə, bölgəyə girmək üçün seçdikləri yoldur! Ancaq nə fayda ki, ağılsız bir seçimdir. ABŞ başda olmaqla, Avropa Birliyi və bu birliyin "erməni bacısı" hesab edilən Fransa ortaya nə qədər səylər qoysalar da, heç bir erməni Qarabağa qayıtmaq barədə düşünməyəcək. Qərb anlamır ki,

ermənilər 30 ildə Qarabağda o qədər mürəkkəb əməllərə imza atıblar ki, onların bu torpaqlara qayıtmağa üzü yoxdur. Baxın, erməni qədr həyasız bir millət belə Qarabağa qayıtmaq yolunun bağlı olduğunu bu şəkildə anlasa da, orta əsirlərin müstəmləkə təfəkkürü ilə nəfəs alan Fransa siyasi dairələri ermənilərin Qarabağa qaytarılması yolunda canfəşanlıq etməkdən usanmırlar".

Sabiq nazir onu da qeyd etdi ki, Azərbaycan hakimiyyəti bu gün dünyaya Qərbin bütün bu oyunlarını alt-üst edən bir siyasət sərgiləyir: "Bu gün Azərbaycan Avropanın enerji təhlükəsizliyini təmin edən və yaxın gələcəkdə bu istiqamətdə çox önəmli addımların atılmasını təmin edəcək bir ölkədir. Bu gün Qoca qitənin əksər ölkələrinin birləşdiyi Avropa Birliyi adlı bir təsisat artıq Azər-

Ekosistemə qəsdən və ciddi zərər vuranlar 15 ilədək həbs olunacaq

Ekoloji sistemə qəsdən genişmiqyaslı, uzunmüddətli və ciddi zərər vuran əməllər 10 ildən 15 ilədək azadlıqdan məhrumetmə ilə cəzalandırılacaq.

APA xəbər verir ki, bu, Prezident İlham Əliyevin təsdiqlədiyi Cinayət Məcəlləsinə dəyişiklikdə əksini tapıb.

Cinayət Məcəlləsinə əlavə edilən yeni 104-1 (Ekosid) maddəyə əsasən, bitki və ya heyvanlar aləminin kütləvi məhv edilməsi, atmosferin, torpaq və ya su ehtiyatlarının zəhərlənməsi, yaxud ekologiyaya ziyan vuran digər hərəkətlərin qəsdən törədilməsi, bu əməllər ekoloji fəlakətə səbəb olduqda və ya ekoloji fəlakətin baş verməsi üçün real təhlükə yaratdıqda on ildən on beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılacaq.

baycana münasibətdə haçalanmış vəziyyətə düşüb. Bu təsisatın sonu tək Azərbaycana münasibətə görə yaxınlaşmır. Bu gün Rusiya-Ukrayna müharibəsində böyük hərbi-siyasi fiaskoya uğrayan Avropa Birliyi dərin iqtisadi və siyasi böhran içərisindədir. Bu gün Avropa Birliyi faktiki olaraq Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Çin arasında dünyanı yenidən bölüşdürmək üzrə gedən böyük oyunun qurbanına çevrilməkdədir. Bunun nə qədər gerçək olduğunu bilmək üçün Avropa Birliyi ölkələrinin iqtisadiyyatında son bir neçə ildə baş verən proseslərə nəzər salmaq yetərlidir. Bu ölkələrdə sənaye istehsalı dərin tənəzzül içindədir. Belə bir vəziyyətdə onlar bir tərəfdən Ukraynaya hərbi və maddi yardımlar etməli, digər tərəfdən Rusiyanın hərbi müdaxiləsindən qorunmaq üçün öz hərbi sənayələrini bir neçə dəfə gücləndirməlidirlər. Ancaq necə?"

Müsahibimiz Avropanın Rusiya ilə üz-üzə dayanma bilib-bilməyəcəyi barədə yaranan suala da cavab verdi: "ABŞ Donald Trampın hakimiyyətə gəlməsi ilə Ukraynaya hərbi yardımları dayandıracaq. Bu seçim artıq edilib. Deməli, bu addımla ABŞ Avropanı Rusiya ilə üz-üzə qoyacaq. Avropa bu təzyiqə davam getirə biləcəkmi?"

Baxın, bütün bu gerçəklər ortada olduğu bir təqdirdə

də Avropa Birliyi və onun qondarma təsisatları Azərbaycanda demokratiya və insan haqları axtarışındadırlar. Real olan budur ki, indi onlar gerçəkdən kimdən nə istədiklərini belə anlamırlar.

Azərbaycan isə Qərbin siyasi dairələrinin bütün basqılarına baxmayaraq öz siyasi iradəsini dünyaya nümayiş etdirir. Azərbaycan kiminsə vassalı olacaq bir dövlət deyil! Qərbin böyük gücü hesab edilən Fransa kimi dövlətlərin həzm edə bilmədikləri bax budur. Onlar özlərindən kiçik ölkələrin müstəqil siyasət yürütməsini həzm edə bilmirlər. Bu səbəbdən də əllərinə düşən istənilən fürsətdən Azərbaycana qarşı basqı edirlər.

Azərbaycan BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasını uğurla keçirməklə bu siyasətbazların üzünə növbəti sülle vurmuş oldu! Azərbaycan öz müstəqilliyini heç kimə güzəştə getmək fikrində deyil. Beynəlxalq siyasi müstəvidə siyasi çəkisi artan Azərbaycana qarşı basqılar əbəsdır. Cənubi Qafqaza orta əsir müstəmləkə təfəkkürü ilə gəlmək mümkün deyil. Bu məkanın açar dövləti Azərbaycandır. Ona görə də bura yalnız sağlam əməkdaşlıq təşəbbüsləri ilə gəlmək mümkündür".

Q Cavanşir ABBASLI, "Yeni Məsavat"

Bədnam isveçli “ekoloji” fəal və təxribatçı Qreta Tunberq hələ də Ermənistandadır və neçə gündür oradan ölkəmizdə keçirilən COP29 iqlim konfransı və Azərbaycan əleyhinə açıqlamalar verir, aksiyalar keçirir. Ölkəmizi utanmazcasına ermənilərə qarşı bəşəri və hərbi cinayətlərdə, etnik təmizləmə siyasəti aparmaqda ittiham edir. “Məsuliyyətə cəlb etməyə” çağırır.

Caliber.az-a görə, Tunberqin Ermənistana səfəri və səsləndirdiyi anti-Azərbaycan bəyanatların çox konkret izahları var. Məsələ burasındadır ki, o, 2020-ci ildə erməni əsilli Britaniya neft maqnatı şərəfinə təsis edilən Qaalust Gülbekyan mükafatının ilk laureatı olub. Tunberq 46 ölkədən 79 təşkilat və 57 şəxs daxil olmaqla, 136 namizəd arasından seçilib.

Bu fakt Tunberqin Ermənistana rəğbətini izah edə bi-

xəstəlikdən də əziyyət çəkir - autizm. Bunu özü belə gizlətmir, əksinə, bu xəstəliyini düşməsinin əsl səbəbi kimi göstərməkdən belə çəkinmir. O, Böyük Britaniyada nəşr olunan "The Guardian" qəzetinin 2021-ci ilin 25 sentyabr tarixli buraxılışına verdiyi müsahibəsində bildirib: “11 yaşında dərin depressiyaya düşdüm və yeməyi dayandırdım”. Depressiyaya düşməsinin səbəbini isə belə izah edir:

Tunberqi Azərbaycana hürdürən şok səbəb - ilginclə təfərrüat

Siyasi şərhçi: “İsveç hökuməti və Qretanın valideynləri onu müalicə etdirib normal həyata qaytarmaq əvəzinə xəstəliyindən dividend əldə etməyə çalışırlar”

lər. Onun Ermənistana səfəri və oradan Azərbaycana dil uzatmasının 4 il əvvəl ona verilən bir milyon avro mükafata görə bir növ minnətdarlıq olması şübhə doğurmur.

Bu, bir daha onu göstərir ki, hazırda Azərbaycanın əsas düşməni əslində Ermənistan yox, əli çox yere çatan erməni lobbisidir.

Azərbaycan dövləti bu faktoru necə zərərsiz hala gətirə, neytrallaşdırma bilər, yoxsa istənilən halda xristian amili öz sözünü deyəcək.

Siyasi şərhçi Heydər Oğuz “Yeni Müsavat”a deyib ki, Qreta Tunberq adlı ekoloji fəalın ölkəmizin əleyhinə danışdırılmasının daha ciddi səbəbi də var: “Məsələ burasındadır ki, 21 yaşını yenəcə tamamlamış bu qız uşağı çox ciddi bir zehni

“Səbəblərdən biri o idi ki, mən insanların dünyada baş verən hər şeyi vacib hesab etmədiklərinə, sadəcə, özləri haqqında düşüncələrini başa düşə bilmirdim. Mən autizmlə çox həssas uşaq idim, ona görə də bu barədə çox düşünürdüm və bu mənə depressiyaya salırdı”. Nəşrin iddiasına görə, Tunberqə həkimlər “Asperger sindromu, obsesiv-kompulsiv pozğunluq və selektiv mutizm” diaqnozu qoyublar”.

Heydər Oğuzun bildirdiyinə görə, Qreta Tunberqə qoyulan bu diaqnoz onun ısrarlı şəkildə bəzi həqiqət bildiyi mövzularda qeyri-adekvat reaksiyalarının əsl səbəbi ola bilər: “Dərd burasındadır ki, İsveç hökuməti və Qretanın valideynləri onu müalicə etdirib normal

həyata qaytarmaq əvəzinə xəstəliyindən faydalanıb siyasi və yaxud iqtisadi dividend əldə etməyə çalışırlar. Halbuki zehni xəstəlik olan autizmlə şəxslərin bəyanları hüquq müstəvisində belə etibar görmür və görməməlidir. Üstəlik, Qreta bu “eko-fəallığı”na da çox erkən yaşlarında başlayıb. 15 yaşında olanda ilk “ekoloji aksiyasını” keçirib və müəyyən maraq dairələri onun bu həssaslığından faydalanıb, Qretanı dünya ulduzuna çeviriblər”.

Qreta Tunberqə aşkarlanan zehni xəstəliyin əlamətlərinə diqqət çəkən Heydər Oğuz bu əlamətləri belə sıralayıb: “Obsesiv-kompulsiv pozuntu (OKP) əlamətləri.

Ən çox görülən obsesiv simptomlar bunlardır:

- Həddindən artıq şübhə və daimi güvən ehtiyacı;
 - Simmetriya, nizam və mükəmməllik;
 - Sosial olaraq qəbul ediləməz davranış və ya rüsvay olmaq qorxusu;
 - Səhv etməkdən qorxmaq;
 - Başqasını incitməkdən qorxmaq;
 - Çirklənmə və ya çirklənmə qorxusu.
- Kompulsivanın ən çox görülən simptomları isə bunlardır:**
- Əl sıxma, qapının dəstəyini tutma;
 - Dəfələrlə əlləri yumaq, duş qəbul etmək;
 - Dəyərli əşyaların toplanması və yığılması;
 - Müəyyən sayda və müəyyən bir ardıcılıqla görüləcək işləri görmək;

- Müəyyən ifadələri, sözləri və ya duaları təkrarlamaq;
- Narahat edən və yuxunu pozan şəkillər, sözlər və ya düşüncələrə ilişib qalmaq;
- Yeməklərini müəyyən bir ardıcılıqla yemək;
- Məişət və ya şəxsi əşyaların müəyyən bir şəkildə təşkili;
- Gündəlik işləri yerinə yetirərkən ucadan və ya davamlı olaraq saymaq istəyi;
- Kilidlər, sobalar, ütülər, elektrik kimi bağlanması lazım olan əşyaların daim yoxlanılması.

Allah eşqinə, bu qədər dərin psixoloji xəstəliyi olan adamın sözünə əhəmiyyət vermək nə dərəcədə doğrudur?

Nə yazıq ki, bizim cəmiyyətimizdə də İsveçin ruhi xəstəsinin sayaqlamalarından mədəd uman erməni lobbisinin təhriki ilə Azərbaycana qarşı qaldırılan “üsyən bayrağı”nın kölgəsinə sığınanlar var. Onlar anlamalıdır ki, erməni lobbilərinin bir ruhi xəstədən hansısa cılız məqsədlər üçün bu cür istismarı-

nın təsirləri uzunmüddətli olmayacaq və sabun köpüyü kimi dağılacaq. Belə boş ideyaların arxasınca düşüb özlərini biabır etməsələr yaxşıdır”.

Heydər Oğuz onu da bildirdi ki, Qreta Tunberqin özü də zaman-zaman verdiyi müsahibələrdə bəzi maraq dairələri tərəfindən istismar olunduğunu gizlətmir: “O, “The Guardian” qəzetinə verdiyi müsahibəsində bunu dolayısıyla etiraf edərək deyib: “Autizm sizi məhdudlaşdırma bilər, lakin əgər siz düzgün şəraitdə olsanız, doğru insanların yanında olsanız və bir məqsədiniz olduğunu hiss edirsinizsə, ondan yaxşı istifadə etmək olar. Və düşünürəm ki, mən indi bunu edirəm”. Göründüyü kimi, Tunberq ekoloji etiraz aksiyalarında istismar olunmasını “düzgün şərait”, “doğru insanların əhatəsində olmaq” kimi qiymətləndirir. Elə bu etirafın özü də onun məkrli qruplar tərəfindən istismar olunduğunu təsdiqləyir”.

■ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

COP29-da mühüm qərar qəbul edildi

Noyabrın 18-də COP29 çərçivəsində Tərəflər Paris Sazişinin 6-cı maddəsinin 8-ci paragrafında istinad olunan qeyri-bazar yanaşmaları çərçivəsində iş proqramına dair qərar qəbul ediblər.

AZƏRTAC xəbər verir ki, 6.8-ci maddə qeyd olunan yanaşmalar vasitəsilə Tərəflərə milli iqlim planlarını, o cümlədən miqyasa və adaptasiya üzrə planlarını həyata keçirilməsi və davamlı inkişafın təşviqi imkanı yaradır.

COP29 Sədriyi Paris Sazişinin 6-cı maddəsinin tam şəkildə işlək vəziyyətə gətirilməsini əsas prioritetlərindən biri kimi müəyyən edib. Bu maddə ölkələrin iqlim hədəflərinə çatmaq üçün əməkdaşlıq zamanı etibarlı və şəffaf karbon bazarlarının təmin edilməsini nəzərdə tutur. Həmin maddəyə uyğun bazarlar inkişaf etməkdə olan ölkələrə daha çox investisiya yönəltmək üçün önəmli vasitədir. 6-cı maddənin tam şəkildə tətbiqi ölkələrin Milli Səviyyədə Müəyyən Edilmiş Təhlilərin həyata keçirilməsi üçün sərf etdikləri vəsaiti ildə təxminən 250 milyard ABŞ dolları azalda bilər.

Xatırladaq ki, COP29-un ilk günündə - noyabrın 11-də Paris Sazişinin 6.4-cü maddəsinə uyğun olaraq, Tərəflər karbon kreditlərinin yaradılması üzrə standartlar barədə razılığa gəliblər. Bu, beynəlxalq karbon bazasının BMT-nin nəzarəti altında fəaliyyət göstərməsini təmin edəcək. Sözünəstandartlar beynəlxalq karbon bazasının yüksək etibarlılığına və emissiyaların azaldılmasına imkan verəcək.

Azərbaycanda Enerji Səmərəliliyi üzrə Yol Xəritəsi təqdim edilib

COP29 çərçivəsində Beynəlxalq Enerji Agentliyi (IEA) ilə birgə təşkil edilmiş tədbirdə Azərbaycanda Enerji Səmərəliliyi Siyasəti üzrə Yol Xəritəsinin təqdimatı olub.

Energetika Nazirliyindən “APA-Economics”ə verilən məlumata görə, tədbirdə çıxış edən energetika nazirinin müavini Orxan Zeynalov Azərbaycanın iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizədə beynəlxalq səyləri dəstəklədiyini, istixana qazı emissiyalarını azaltmağı öhdəsinə götürdüyünü, hazırda yaşıl iqtisadiyyata keçidi sürətləndirmək, bərpa olunan enerji mənbələrinin payını artırmaq

və enerji səmərəliliyini təmin etmək üçün ciddi addımlar atıldığını bildirib. Enerji səmərəliliyinin ölkənin enerji keçidi siyasətinin və strateji

sənədlərinin əsas komponentlərindən biri olduğu, bu istiqamətdə hüquqi və tənzimləyici çərçivənin formalaşdırıldığı qeyd edilib.

Avropa İttifaqının EU4Energy proqramı çərçivəsində hazırlanmış və ümumilikdə ölkədə olan enerji səmərəliliyi siyasəti ilə bağlı mövcud vəziyyəti əks etdirən Yol Xəritəsinə əsasən Azərbaycanda çoxmənzilli yaşayış binalarında 50%-ə qədər enerji səmərəliliyi potensialı mövcuddur. Bu potensialın reallaşdırılması nəticəsində illik 4.2 milyard kubmetrə qədər qaz qənaət edilə, 10 milyon tonadək karbon emissiyası azaldıla və 125 min yeni iş yeri yaradıla bilər.

Tədbir enerji səmərəliliyi üzrə gələcək prioritetlər, qarşıda duran çağırışlar və həll yolları, beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi kimi mövzular üzrə panel müzakirələri ilə davam edib.

İmamoğlunun Bakı səfərinə YAP-dan reaksiya

Noyabrın 13-də Türkiyənin İstanbul bələdiyyəsinin sədri Əkrəm İmamoğlu Bakıya gəlib. Bakıya gəliş səbəbi ilə bağlı İmamoğlu X səhifəsində

paylaşım edib. "Biz BMT-nin İqlim Dəyişikliyi Konfransı üçün Bakıdayıq. Azərbaycanın mərhum prezidenti Heydər Əliyevin məqbərəsini və Türk Şəhidlər məzarlığını zi-

yarət etdik. Sonra biz ekoloji və sosial məsələlərə həsr olunmuş konfransda Braziliya, Yaponiya və Albaniyanın yerli idarəçiləri ilə görüşdük", - deyir İmamoğlu yazıb.

Qeyd edək ki, İmamoğlu Türkiyənin ana müxalifətdə olan Cümhuriyyət Xalq Partiyasının (CHP) tanınmış simalarından biridir.

Məsələ ilə bağlı Modern.az-a danışan Yeni Azərbaycan Partiyasının İdarə Heyətinin üzvü, deputat Musa Quliyev bildirib ki, Əkrəm İmamoğlunun Bakıya gəlişi normal qarşılanmalıdır.

"Yeni Azərbaycan Partiyası Türkiyənin hakimi Ədalət və İnkişaf Partiyası (AKP) ilə müttəfiqdir. Bizim sıx münasibətlərimiz var. Ona görə də Türkiyədə fəaliyyət göstərən digər partiyalarla YAP-ın belə bir münasibəti yoxdur. Əkrəm İmamoğlunun bu səfəri Bakıda keçirilən dünyanın ən böyük tədbirlərindən biri olan COP29 çərçivəsində olub. İstanbul şəhəri 18 milyona yaxın əhalisi olan böyük meqapolisdir. Şəhərin bələdiyyə başqanının belə tədbirlərdə iştirak etməsi tamamilə normaldır. İstənilən halda Türkiyə ilə Azərbaycan qaradaş dövlətdir. Əkrəm İmamoğlu burada siyasi bir fiqur kimi deyil, bələ-

Ölkəmizə daimi yaşamaq üçün 2218 nəfər gəlib

2024-cü ilin doqquz ayı ərzində Daxili İşlər Nazirliyi və Dövlət Miqrasiya Xidmətinin müvafiq qurumları tərəfindən daimi yaşamaq üçün Azərbaycana 2218 nəfər gəlib.

Modern.az xəbər verir ki, bu barədə məlumatı Dövlət Statistika Komitəsi açıqlayıb.

Bildirilib ki, Azərbaycandan isə 1787 nəfər gedən qeydə alınıb.

Miqrasiya saldosu ölkə üzrə müsbət 431 nəfər təşkil edib.

diyyə sədri kimi qurumunu təmsil edib. Bu, tamamilə normaldır".

M.Quliyev **Əkrəm İmamoğlunun səfərinin CHP-YAP əlaqələrinə təsir edib-etməyəcəyindən də danışır:** "AKP ilə əməkdaşlığımız Türkiyədəki müxalifət partiyalarına soyuq, yaxud qeyri-dost münasibətimizin olduğuna dəlalat etmir. Sadəcə olaraq, Yeni Azərbaycan Partiyası Türkiyədəki iqtidar Partiyası ilə daha sıx dostluq, əməkdaş-

lıq qurub. Yenə deyirəm ki, İmamoğlunun səfəri siyasi və ya partiyalararası deyil. Bu səfər COP tədbirləri çərçivəsində baş tutub. Ona görə də buna biz tam normal yanaşıırıq. Bunun AKP ilə münasibətlərin soyumasına, yaxud Cümhuriyyət Xalq Partiyası (CHP) ilə xüsusi əlaqələrin qurulmasına aidiyyəti yoxdur. İstənilən halda Türkiyədəki bütün qüvvələrlə münasibətlərin dostcasına olmasını arzu edə bilərik".

Xamenei ölkə rəhbərliyindən gedir? - İranla bağlı ilgincliklər

Ekspertlər deyir ki, bu böyük müəmmadır və ali rəhbər oğlunun namizəd olmasını istəmir

Iranın Ekspertlər Şurasının təşkil etdiyi gizli komissiya ölkənin ali rəhbəri Əli Xameneidən sonrakı dövr üçün 3 nəfəri araşdırıb, seçib və prioritetləşdirərək, onların rəhbərlik qabiliyyətlərini təsdiq edib.

Bu barədə Ekspertlər Şurasının üzvü və İsfahanın cümə imamı Əbülhəsən Məhdəvi bildirib. O, bunun Əli Xameneinin istəyi və tapşırığı əsasında baş verdiyini bildirib.

Bu 3 namizəd kim ola bilər? Onların arasında Xameneinin oğlu Müctəbə Xamenei də varmı? İranda yeni rəhbər dəyişikliyinə dinc keçidi mümkün olacaqmı?

Bu arada ABŞ-ın 45-ci prezidenti Donald Trampın milli təhlükəsizlik üzrə keçmiş müşaviri Herbert Makmaster bildirib ki, İran İslam Respublikası "tezliklə öz ali dini lideri Əli Xameneinin ölümünü elan edəcək". İsrail kanalları isə X sosial şəbəkəsində 85 yaşlı Xameneinin komaya düşdüyünü yazıb.

Xatırladaq ki, Əli Xamenei 1989-cu ildən, Ruhulla Xomeyninin ölümündən sonra İranın ali dini rəhbəri postunu tutur.

AMİP Ali Məclisinin

sədri, politoloq Rəşad Bayramov kimin ali lider olmasından asılı olmayaraq, hazırkı siyasətin dəyişməyəcəyini düşünür: "Məlumdur ki, İran Konstitusiyasına əsasən ali dini lider ölkənin Ali Baş Komandanı olmaqla yanaşı, həm də icra strukturunun rəhbəri olaraq kifayət qədər səlahiyyətlərə malikdir. Bundan əlavə, İranın ali dini lideri ədliyyə və dövlət teleradio yayınları rəhbərlərini, habelə prezidentliyə və parlament üzvlüyünə namizədləri saf-cürük edən qurumun - Konstitusiyaya Keşikçiləri Şurası üzvlərinin yarısını təyin edir. Əsas nazirlər də dini rəhbərin razılığı ilə seçilir və İranın xarici siyasətində, o, həmçinin nüvə proqramında həlledici sözə malikdir.

İranda İslam inqilabından sonra ilk konstitusiyada ali dini liderin xalq tərəfindən seçilməsi nəzərdə tutulsa da elə ilk dini liderin, yəni Ruhullah Xomeyninin za-

manında həmin maddə dəyişdirildi və ali dini lideri seçmək səlahiyyəti uləmələr məclisinə verildi. Uləmələr Məclisi 82 seçkilə üzvdən ibarətdir və onlar ali rəhbərin seçilməsi, ona nəzarət olunması və hətta vəzifədən uzaqlaşdırılması səlahiyyətlərinə malikdirlər.

Kimlərin ali dini lider ola biləcəyinə gəldikdə isə, bu böyük müəmmadır və ekspertlər şurası da onların adını qaydalara görə gizli saxlamaq məcburiyyətindədir.

Helikopter qəzasına qədər Ali dini lider vəzifəsinə ən real namizəd olaraq İbrahim Rəisinin adı çəkildi. Zaman-zaman isə Ayətullah Xameneinin oğlu Müctəbə Xamenei və İran inqilabının banisi Xomeyninin nəvəsi Həsən Xomeyninin də adının Ali dini lider vəzifəsinə namizəd olaraq çəkildiyi məlumdur.

Amma məsələ burasındadır ki, İranda uləmələr məclisinin kimlərdən ibarət olması məlumdur. Uləmələr məclisinin əksəriyyətinin mühafizəkarlardan ibarət ol-

ması, SEPAH-ın da bu məclisə kifayət qədər təsir imkanları olduğunu nəzərə alsaq deyə bilərik ki, yeni seçiləcək liderin də siyasətində indiyə qədər olandan fərqli bir mövqe olmayacaq".

Tanınmış siyasət yazarı Kənan Rövşənoğlu hesab edir ki, Ayətullah Xamenei oğlunun namizəd olmasını istəmir: "Ayətullah Əli Xamenei haqda ölüm xəbərləri daha əvvəl də yayılıb. Bu mənada indi yayılan xəbərləri təsdiqləmək və ya təkzib etmək mümkün deyil. İnformasiya müharibəsi elementi də ola bilər. Hazırda İran və İsrail arasında müharibə olduğu üçün bu cür xəbərlərin yayılmasına da informasiya müharibəsinin elementi kimi baxmaq olar. O ki qaldı dini liderin varisi mövzusunə, bəli, bu həftə İran Xubreqan məclisinin üzvlərindən biri, İsfahan nümayəndəsi dedi ki, müvafiq komissiya gələcək dini liderliyə namizəd müəyyən edir, artıq 3 nəfər namizəd var. Amma bu şəxslərin adı deyilməyib. Ötən il də belə bir

xəbər buraxıldı və hətta İran mediası mümkün namizədləri yazdı. Amma indi heç kimin bu barədə etibarlı məlumatı yoxdur. Namizədlərdən biri kimi Ayətullah Xameneinin oğlu Müctəbə Xameneinin adı çəkilir. Onun yüksək dini elmi dərəcəyə sahib olması, "xaric dərsləri" deməsi, yəni dini baxımdan uyğun şəxs olmasına və SEPAH-la yaxın olmasına görə adı çox hallanır. Görünür, İranın içərisində onun namizəd olmasını istəyənlər var. Amma Müctəbənin yeganə zəif yeri onun hazırkı dini liderin oğlu olmasıdır. Çünki belə olsa, bu, fiziki varislik olacaq, bu isə birmənalı qarşılanmıyacaq. Yeri gəlmişkən, Xubreqanın müvafiq namizəd komissiyasının üzvü ötən il demişdi ki, dini lider oğlu-

nun və ya ailəsindən bir başqasının namizəd olmasına etiraz edib. Yəni Ayətullah Xamenei oğlunun namizəd olmasını istəmir. On dan kənarda başqa bir neçə din xadiminin adı var. İranın mövcud qanunlarına görə, Vəliyyə-fəqih din elmləri üzrə yüksək təhsilə malik şəxs olmalıdır. Ancaq əlbəttə, indiki vaxtda mümkün namizədlərin adını gizli saxlayaçaqlar. Mənim fikrimcə, vliyyə-fəqih postuna namizədin kimliyi hələ bir neçə il əvvəldən bəllidir. Ancaq hələlik onun adını təhlükəsizlik səbəbindən gizli saxlayırlar. Üstəlik, bu şəxs ruhənlər məclisi, yəni Xubreqan tərəfindən lazımi səsi almalıdır ki, seçilsin, bu isə müəmkən prosedurdur".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

COP29 konfransında imzalanan sazişlər

COP29 konfransının 8-ci günüdür və Bakı şəhərində keçirilən bu tədbir çərçivəsində bir sıra mühüm sazişlər imzalanıb.

İlk günün ən əhəmiyyətli nəticələrindən biri Paris İqlim Sazişi çərçivəsindəki 6.4 maddəsi üzrə böyük bir irəliləyişin əldə olunmasıdır. Bu, karbon kreditləri bazarının qurulması və inkişafı üçün əsaslı metodologiyaların təsdiq edilməsini əhatə edir. Bu razılaşma karbon istifadəsini azaltmaq məqsədilə beynəlxalq əməkdaşlığı gücləndirəcək və inkişaf etməkdə olan ölkələrə dəstək verməyi təmin edəcək.

Bundan əlavə, digər mühüm sazişlər də imzalanıb ki, bunlar qlobal miqyasda iqlim maliyyəsinin daha effektiv şəkildə istiqamətləndirilməsi və davamlı inkişafın dəstəklənməsi məqsədini güdür. Bu addımlar dünya üzrə sıfır emissiya məqsədinə çatmaq üçün daha geniş və sürətli hərəkətə keçilməsinə zəmin yaradacaq. Bəs daha hansı sazişlər imzalanıb?

Musavat.com bildirir ki, Azərbaycan Internet Forumunun rəhbəri Osman Gündüz bu barədə öz sosial media hesabında qeyd edib: "COP29 çərçivəsində indiyədək bir sıra mühüm sazişlər və əməkdaşlıqlar imzalanıb.

Həmin sazişlərdən bəziləri bunlardır:

1. Azərbaycan, Qazaxıstan və Özbəkistan hökumətləri arasında yaşıl enerjinin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş imzalanıb;

2. SOCAR və BƏƏ-nin "IntelliGrid" şirkəti arasında Azərbaycanın enerji infrastrukturunun 13 il müddətində transformasiyası ("Azəriqaz"ın modernləşdirilməsi, Ağıllı Qaz Şəbəkəsinin İdarəetmə Sisteminin qurulması və s.) üçün süni intellekt əsaslı həllərin tətbiqini nəzərdə tutan 480 milyon dollarlıq saziş imzalanıb;

3. Azərbaycan Beynəlxalq Bankı (ABB) ilə Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) arasında 50 milyon dollar məbləğində saziş imzalanıb. Bu saziş ticarətin maliyyələşdirilməsi sahəsində yaşıl istiqamətli imkanların genişləndirilməsini hədəfləyir;

4. "SOCAR Green" MMC, BƏƏ-nin "Masdar" şirkəti, AYİB və Avropa İnkişaf Bankı, Asiya İnkişaf Bankı və Asiya İnfrastruktur və İnvestisiya Bankı arasında Azərbaycanda 445 MVt-lıq Biləsuvar və 315 MVt-lıq Neftçala günəş enerjisi layihələrinin icrası ilə bağlı saziş imzalanıb. Müqavilənin ümumi dəyəri 670 milyon dollardır;

5. "Azərenerji" ASC və "GE Vernova" şirkəti arasında Şirvan şəhərində yerləşən "Cənub" Elektrik Stansiyasının qaz turbinlərindən birinin 100% hidrogen yanacağı ilə işləməyə keçirilməsi layihəsi üzrə saziş imzalanıb. Layihənin məbləği açıqlanmayıb.

Düşünürəm ki, imzalanan bu sazişlər, reallaşdırılması nəzərdə tutulan layihələr həm də iqlim dəyişmələrinin təsirlərini azaltmaqda, ölkəmizdə bərpa olunan enerjinin xüsusi çəkisinin artmasına, emissiyaların azaldılmasında mühüm töhfələr verəcək.

SOCAR və BƏƏ-nin "IntelliGrid" şirkəti arasında bağlanan, uzunmüddətli investisiya yönümlü və emissiyaların azaldılmasına yönəlik layihə də mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Ağıllı Qaz Şəbəkəsi uzun illərdir ki, ölkəmizdə reallaşma bilmir. Gah mexaniki sayğacı ağıllıya, gah da ağıllı sayğacı mexanikiyə keçirirlər.

Bu baxımdan yaradılması nəzərdə tutulan süni intellekt əsaslı həllərin real vaxtda monitorinqlər aparmağa imkan verəcəyini, bu sahədə itkilərin səbəblərini tez müəyyən edilərək aradan qaldırılmasına kömək olacağını düşünürəm.

Qeyd olunan sazişlər ölkəmiz üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Xüsusilə də COP29 çərçivəsində belə anlaşmaların əldə edilməsi diqqət cəlb edəndir.

Ümumiyyətlə, düşünürəm ki, yuxarıda adıçəkilən bütün layihələrlə bağlı şəffaflığın təmin edilməsi, ictimai təqdimatların keçirilməsi, ictimai vəsaitlər üzərində ictimai nəzarət imkanlarının yaradılması, maraqlı tərəflərin bu proseslərə cəlb edilməsi üçün münbit şəraitin yaradılması da çox vacibdir".

✉ **Xalidə GƏRAY,**
Musavat.com

ABŞ-in ən fəal erməniperəst siyasətçilərindən biri, Demokrat Partiyasından olan konqresmen Frenk Pallonenin COP29 tədbirlərinə qatılması üçün Bakıya gəlişi kifayət qədər sensasion hadisə oldu. Bu, əslində erməni lobbisi və COP29 boykotçuları üçün yaxşı xəbər sayılmaz.

Bəllidir ki, Pallone Adam Şif və Robert Menendezlə (sonuncu haqda korrupsiya ittihamı ilə cinayət işi açılıb - red.) birlikdə ABŞ-da əsas erməniperəst lobbicilərdən biridir. 44 günlük müharibədən bir il qabaq (2019) o, qanunsuz şəkildə Qarabağa səfər də edib. Bununla bağlı o vaxt Azərbaycan XİN-in sərt bəyanatı olmuşdu. Təbii ki, F.Pallone də XİN-in "qara siyahısı"nda idi. Lakin Azərbaycan öz ərazi bütövlüyü və suverenliyini tam bərpa edəndən sonra rəsmi Bakı xoş məram göstərərək, bir növ "qələbə amnistiyası" elan edərək siyahını ləğv edib. İndi qalır Pallone kimilərin tövbə edib günahlarını yuması. Hərgah Qarabağda ötən illik antiterror əməliyyatından sonra da Frenk Pallone Azərbaycana qarşı bəyanatlar səsləndirib, Konqresdə ölkəmiz əleyhinə dinləmələrə qatılıb. İddia edib ki, guya Azərbaycan son antiterror tədbirləri zamanı "beynəlxalq hüququ pozub".

"Yeni Müsavat" xatırladır ki, Pallone 25 il öncə də Bakıda olub. Lakin azərbaycanlı qaçqın-köçkünlərlə görüşməkdən imtina etmişdi. Gözlənilirdi ki, Bakıda o, gül-çiçəklə yox, sərt etirazla qarşılandı. Belə ki, qaldığı hotelin qarşısında aksiyalar keçirildi. Aksiya iştirakçıları daim Azərbaycan xalqına qarşı qərəzli mövqeyi ilə seçilən Pallone-nin üzr istəməsinə, fikirlərinə düzəliş etməsinə, eləcə də dərhal Bakını tərk etməsinə tələb ediblər. "Pallone, rədd ol!" şüarları ilə hotelə mühafizəçilərinin və yerli hüquq-mühafizə orqanlarının köməkliliyi ilə daxil ola bilən ABŞ konqresmeni bütün görüşlərini ləğv edib. Onun hoteldə otağından çıxmadığı bildirilir. ABŞ Prezidentinin İqlim üzrə Xüsusi Nümayəndəliyinin Qanunvericilik Məsələləri üzrə Direktoru Julia Greensfelder bildirib ki, ABŞ konqresmeni Frank Pallone artıq Azərbaycanda deyil. Ümumiyyətlə, Pallone Azərbaycan xalqının hiddətindən ehtiyat edir. Bunu da qeyd edək ki, 25 il öncə məhrum prezident Heydər Əliyev onu qəbul etmişdi. Bəs İlham Əliyev necə, Azərbaycan xalqından üzr istəyərse, onu qəbul edərmidi? Ümumən, doğrudanmı o, iqlim probleminə görə Bakıya gəlmişdi?

Bu arada Azərbaycan vətəndaş cəmiyyətinin bir qrup təmsilçisi ABŞ konqresmeninin göstərişi ilə şiddətə məruz qalması, xəsarətlər alması barədə birgə bəyanat yayıb. QHT

Azərbaycan düşməsinə ləyaqət dərsi: Pallone Bakıya gəlişinə peşman edildi

Vətəndaş cəmiyyəti erməniperəst konqresmeni itiqovan vəziyyətinə saldı və başını götürüb qaçdı; onun məqsədi anti-Azərbaycan hesabatlarını təqdim etmək idi... - təfəsilat

təmsilçiləri hüquq-mühafizə orqanlarına müraciət edərək Pallonenin göstərişi ilə onun mühafizəçiləri tərəfindən zorakılığa, şiddətə məruz qaldıqlarını bəyan ediblər: "İslamofob, türkofof,

maliyyə fırıldaqçısı, korrupsiyoner ABŞ konqresmeni Frank Pallone Azərbaycan xalqına nifrət edən şəxsdir, onun bütün fəaliyyəti Azərbaycana qarşı iftiralər üzərində qurulub. O, ABŞ-da erməni lobbisinin maraqlarını müdafiə edir, dəfələrlə Azərbaycanın suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmətsizlik edib. Biz təəssüf edirik ki, BMT belə bir şəxsi COP29-a dəvət edib". Etirazçılar bəyan ediblər ki, dinc aksiyalar zamanı Frank Pallonenin mühafizəçiləri onlara çoxsaylı xəsarətlər yetirib: "Bədənimizin müxtəlif yerlərindən minimum dərəcəli zədələr almışıq. Bizim həyatımızı yerli hüquq mühafizə orqanları xilas edə bildi. Aksiyanın foto və videoları ictimailəşib. Biz həmin görüntülərin araşdırılmasını, Frank Pelloninin mühafizəçiləri, Azərbaycan sərhədlərini işğal dövründə dəfələrlə qanunsuz keçmiş sərhəd pozucusu Frank Pallone barəsində hüquqi tədbirlər görülməsini tələb edirik".

Aksiyanın iştirakçılarının dan biri Telman Qasimovun "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, erməniperəst konqresmenin məqsədi Bakıda provokasiya yaratmaq idi: "Pallone qoltuğunun altında bir neçə qovluqla gəlmişdi və hamısı Azərbaycana qarşı hesabatlar idi. Onun niyyəti həmin hesabatları COP29 çərçivəsində yerli və beynəlxalq media qarşısında dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq idi. Ancaq biz bu bədənə nam konqresmenin xain pla-

nını həyata keçirməyə imkan vermədik. O baxımdan hesab edirəm ki, aksiya nəticə verdi və Pallone Bakıdan qaçıb getdi. Fakt budur ki, həmin hesabatları təqdim edə bilmədi".

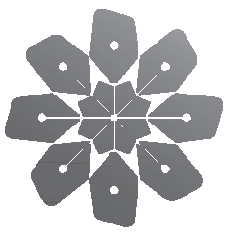
Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadənin qəzətimizə dediyinə görə, Pallone layiqli cavabını aldı. Onun fikrincə, Azərbaycan düşməsinə vətəndaş cəmiyyəti haqlı etirazını bildirdi və onu Bakıya gəldiyinə peşman elədi: "Azərbaycana kin bəsləyən, ərazi bütövlüyümüzlə hörmətsizlik edən, erməni pulu ilə qidalanıb, onların tapşırıqlarını Bakıda icra etməyə gələn bir konqresmen belə bir münasibət də görməliyi. Frenk Pallone illərdir ki, Azərbaycan əleyhinə iş aparır. İndi belə bir xain adamın Bakıya gəlməsi məkrli planından xəbər verirdi. Mən inanmıram ki, COP29-da iştirak arzusu olub. Sadəcə, bu tədbirdən platforma kimi istifadə etmək üçün ölkəmiz əleyhinə erməniperəst bəyanatlar verməyi nəzərdə tuturdu. Ancaq arzusu gözündə qaldı".

Politoloq Elxan Şahinoğlu isə yada salır ki, Pallone Bakıya ilk dəfə deyil gəlir: "O, 1999-cu ildə Konqresin bir qrup nümayəndəsi ilə Azərbaycanda səfərdə olub. Həmin il konqresmenlərlə görüşən mərhum dövlət başçısı Heydər Əliyev Azərbaycan torpaqlarının işğal altında qalmasına ədalət-siz yanaşmalarına görə onları tənqid etmişdi. Konqresmenlər helikopterlə çadır şəhərciklərinin birinə gedib orada yaşayan insanların bir qismi ilə görüşmüşdülər. Təkcə Frenk Pallone qaçqınlarla

görüşməkdən imtina etmişdi. Maraqlıdır ki, həmin il Pallone Azərbaycana xanımı ilə gəlmişdi. Həmin görüşün maraqlı məqamlarından biri də bu idi ki, konqresmenlər Heydər Əliyevdən mətbuatın görüşü tərk etməsinə istəmişdilər. Bunu belə əsaslandırmışdılar ki, onlar Bakıda mətbuat konfransı keçirəcəklər. Buna baxmayaraq, Heydər Əliyev onlarla razılaşmayaaraq görüşdə medianın iştirakını təmin etmişdi".

Analitikin fikrincə, Pallone Azərbaycan həqiqətlərini 25 il əvvəl yerində dinləmək imkanı qazanıb: "Ancaq bu onun erməniperəst mövqeyinə təsir etməyib, o, əvvəlki-tək Azərbaycanı ittiham edib, hətta işğal dövründə Qarabağda olub. 25 ildən sonra Bakıya yenidən gələn Frenk Pallone geri qayıtdıqdan sonra yenə fikirlərini dəyişməyəcək. Sadəcə, Frenk Pallone Konqresin bəlkə də yeganə erməniperəst üzvüdür ki, ittiham etdiyi Azərbaycana ikinci dəfə səfər etməyi lazım bilib. Doğrudur, o, COP29 tədbirinə görə Bakıya gəlib və X platformasındakı hesabında yazıb ki, Amerikanın iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə iştirakı davam edir. Konqresin Energetika və ticarət komitəsinin üzvü olan Pallone yeni prezident Donald Trampın Birleşmiş Ştatları iqlim üzrə Paris sazişindən yenidən çıxarmaq planlarını da pisləyib. Ancaq bunun üçün Azərbaycana gəlməyə ehtiyac yox idi. Bu, Frenk Pallonenin növbəti avantürasına bənzəyir. Hər halda, ABŞ-in erməni lobbisi üçün də bu sual maraqlıdır: "Frenk Pallonenin Azərbaycana səfər etməkdə məqsədi nədir?"

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

**Vətəndaş cəmiyyəti,
hüquqi dövlət quruculuğu**

BMT

-nin iqlim dəyişikliyi konfransı birbaşa vətəndaş cəmiyyətinin diqqətində olan hadisədir. Noyabrın 11-dən start götürən tədbirlərdə həm yerli, həm xarici QHT-lərin nümayəndələri iştirak edirlər. Dünyanın dörd bir yanından COP29-da iştirak etməyə gələn vətəndaş cəmiyyəti fəalları var.

Onlar müxtəlif seminarlara, plenar iclaslara, ayrı-ayrı mövzulara dair panel diskussiyalara qoşulur, çıxışlar edirlər. Bu müzakirələrdə QHT üzvləri iqlim dəyişikliyi ilə yanaşı mədəniyyət, süni intellekt, təhsil, səhiyyə və bir çox sektorlara aid problemləri, global mövzuları müzakirəyə çıxarırlar. Təbii ki, iqlim dəyişikliyi konfransı olduğu üçün daha çox ekologiya sahəsində fəaliyyət göstərən hüquq müdafiəçiləri, vətəndaş cəmiyyəti fəalları aktiv iştirak edirlər. Xüsusən yaşıl enerji, alternativ enerji mənbələri, bərpa olunan enerji kimi perspektivlər müzakirə edilir. Ümumilikdə, bütün qitələrdən Azərbaycana təşrif buyuran QHT üzvləri var və onlar vətəndaş cəmiyyətinin iqlim dəyişikliyi ilə bağlı mövqeyini, təkliflərini çatdırırlar. Vətəndaş cəmiyyəti təkcə ekoloji proqramların həyata keçirilməsində əsas rol oynamır, həm də ictimai rəyi istiqamətləndirir, iqlim problemlərinə dair məlumatlılığı artırır, qərar qəbul edənləri çox işləməyə sövq edir.

Ümumiyyətlə, vətəndaş cəmiyyətinin dəstəyi iqlim çağırışlarının öhdəsindən gəlmək üçün vacibdir. Bununla belə, bu hərəkətin genişləndirilməsi üçün vətəndaş cəmiyyətinə tanınma və dəstək təmin etmək vacibdir.

QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Agentliyinin Müşahidə Şurasının üzvü Günel Səfərovanın sözlərinə görə, COP29 müddətində dünyanın gündəmində Azərbaycan yer alır: "Ölkəmiz işğal altında olan torpaqlarını yenidən azad edib, Qarabağda sözün əsl mənasında quruculuq işləri aparılır, mina terroru ilə mübarizədə ciddi işlər görülür, insanlar yurd-yuvalarına qayıtlar və digər onlarla

Mülki cəmiyyət, hüquq

ÜSAVAT
N 208 (8581) 19 noyabr 2024

Vətəndaş cəmiyyətinin COP29-da rolu - hüquq müdafiəçisi şərh etdi

BMT-nin iqlim dəyişikliyi konfransı birbaşa QHT-lərin diqqətində olan hadisədir; **Günel Səfərova**:
"Kim qərəzlidir, bu, onların problemidir"

böyük miqyaslı, nəhəng layihələr həyata keçirilir. Bütün bu məsələlərlə yanaşı, iqlim dəyişikliyi kimi dünyanı maraqlandıran mövzuda tədbirə ev sahibliyi etmək həm qürurdur, həm fəxarət". **Onun fikrincə, bu tədbirdə minlərlə insanın zəhməti ilə yanaşı, diplomatik fəaliyyə-**

tin, siyasi iradənin, bir söz-lə, gücün bəhrəsi dayanır: "Azərbaycan dünyaya öz səmimi niyyətini ən yüksək səslə bəyan etdi. Kim qərəzlidir, bu, onların problemidir".

G.Səfərova hesab edir k, prezidentin çıxışı COP29 ətrafında aparılan istənilən neqativ nüanslara mas-

ter-klass sayılacaq cavabdır: "Əfsuslar olsun ki, ikili standartlar, digər ölkələrə dərs vermək adəti və siyasi riyakarlıq bəzi Qərb ölkələrindəki bəzi siyasətçilər, dövlət nəzarətində olan QHT-lər və feyk-xəbər mediası üçün fəaliyyət metoduna çevrilib". Qeyd edək ki COP29 Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının açılışı noyabrın 11-də olub. COP29 çərçivəsində ən yüksək səviyyəli tədbir - Dünya Liderlərinin İqlim Fəaliyyəti Sammiti noyabrın 12-13-də təşkil olunub. Noyabrın 22-dək Bakı Stadionunda keçiriləcək COP29 Azərbaycanın bu günədək təşkil etdiyi ən nəhəng tədbirdir və regionda ilk dəfə Azərbaycanda baş tutur. COP29-dan əsas gözlənti iqlim maliyyəsi ilə bağlı ədalətli və ambisiyalı Yeni Kollektiv

Kəmiyyət Hədəfinin (NCQG) razılaşdırılmasından ibarətdir. COP29 Sədrliyi tərəfindən iqlim fəaliyyəti ilə dayanıqlı inkişaf məqsədləri arasında əlaqəni ehtiva edən, yaşıl enerji dəhlizləri, yaşıl enerji saxlanları, iqlim dayanıqlılığı üçün harmoniya, təmiz hidrogen, orqanik tullantılarda metanın azaldılması, yaşıl rəqəmsal fəaliyyət və digər mövzuları əhatə edən 14 təşəbbüs irəli sürülüb. Onu da deyək ki, ABŞ, Böyük Britaniya, Almaniya, Belçika, Niderland, İtaliya, Macarıstan, Avstraliya, Pakistan, Nigeriya, Əlcəzair, Kamerun, Meksika, Hindistan-dan olan QHT-lər və ictimai fəallar Azərbaycan Milli QHT Forumuna məktub ünvanlayaraq, COP29-a ev sahibliyi edən ölkəmizə güclü dəstək ifadə ediblər.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Emil SALAMOĞLU

Bu ayın, bəli, noyabrın 28-də Astanada KTMT-nin növbəti sammiti keçiriləcək. Qeyd edək ki, bu təşkilatın toplantıları bir qayda olaraq, ehtimal ki, bir diqqət cəkmir, amma Ermənistan Nikol Paşinyan hakimiyyətə gələndən bu praktika bir az pozulub, hər dəfə söyləniləndə ki, bəs filan tarixdə filan yerdə KTMT-nin tədbiri olacaqdır, dərhal sual yaranır ki, görəsən, ermənilər, onların baş naziri Paşinyan orada iştirak edəcəkmidi?

Hüseynbala SƏLİMOV

Hər halda, növbəti Astana sammiti bu xüsusda daha bir test olacaq Ermənistan üçün, baxmayaraq ki, bu tezliklə bütün kartlar açıla bilməz, xüsusən də nəzərə alanda ki, Donald Tramp ABŞ-da prezident seçildəndən sonra dünyada yenə də ən azı müvəqqəti qeyri-müəyyənlik yaranıb. Bir daha deyək ki, belə hesab olunur ki, guya Tramp Rusiyanın geosiyasi ambisiyalarına daha çox meydan və ya sərbəstlik verəcək, Gürcüstanı və Moldovani, hətta Ukraynani, eləcə də indi Qərbbə doğru özünün ilk, bir az da qeyri-ardıcıl, ziddiyyətli addımlarını atan, ABŞ-da erməni diasporası kimi güclü dayağı olan Ermənistanı da yarı yolda qoyacaqdır!..

Odur ki, Paşinyan bu vaxta qədər proqnozlaşdırılmayan addımlar da ata bilər. Co Baydenin hakimiyyəti dövründə o, Rusiya sərhədçilərin Zvartnots hava limanından çıxardı. Deyilənə görə, hazırda Ermənistanın müdafiə nazirliyində Pentaqonun nümayəndələri əyləşiblər. Bundan başqa, İrəvana hərbi təyinatlı bir neçə qrant ayrılıb, düzdür, onlar elə də böyük deyil, amma bütün hallarda, hərbi-maliyyə dəstəyi sayıla bilər.

İndi bu ölkənin ərazisində Avropanın da müəyyən yarı-herbi kontingenti var və onların sayı getdikcə artır. Üstəgəl, NATO-nun keçmiş baş katibi Yens Stoltenberq də postundan getmək arəfəsində böyük bir ermənipərəst məqalə ilə çıxış etdi, hərçənd biz elə gəlir ki, bu, onun "qu nəğməsi"di və ermənilərdən çox onun özünə lazım idi, çünki bu adama da siyasi karyerasını davam etdirmək üçün beynəlxalq erməni mərkəzlərinin dəstəyi lazım idi. Qərək, bütün hallarda, bu bir neçə ildə Qərb dairələri də, Paşinyan da Ermənistanın Qərbbə tərəf ciddi hərbi-siyasi dreyf etməsi üçün nələrsə ediblər. Amma indi bütün bunların davamlı olub-olmayacağı sualı yaranıb, çünki hakimiyyətə ABŞ-ın bu vaxta qədərki global hərbi-siyasi siyasətinə ən azı kritik yanaşan Tramp cənabları hakimiyyətə gəlibdir...

lının sayı getdikcə artır. Üstəgəl, NATO-nun keçmiş baş katibi Yens Stoltenberq də postundan getmək arəfəsində böyük bir ermənipərəst məqalə ilə çıxış etdi, hərçənd biz elə gəlir ki, bu, onun "qu nəğməsi"di və ermənilərdən çox onun özünə lazım idi, çünki bu adama da siyasi karyerasını davam etdirmək üçün beynəlxalq erməni mərkəzlərinin dəstəyi lazım idi. Qərək, bütün hallarda, bu bir neçə ildə Qərb dairələri də, Paşinyan da Ermənistanın Qərbbə tərəf ciddi hərbi-siyasi dreyf etməsi üçün nələrsə ediblər. Amma indi bütün bunların davamlı olub-olmayacağı sualı yaranıb, çünki hakimiyyətə ABŞ-ın bu vaxta qədərki global hərbi-siyasi siyasətinə ən azı kritik yanaşan Tramp cənabları hakimiyyətə gəlibdir...

Biz bu haqda artıq çox və ətraflı yazmışıq, ona görə də təkrar ehtiyac yoxdur, sadəcə, bir az gözləmək lazım gələcək, yəni yəqin ki, hazırda Tramp cənablarının da "kart"ları açılmağa başlayacaq və onda hər şey aydın olacaqdır.

Hazırda isə bütün Cənubi Qafqaz qazan kimi qaynamqda davam edir, Ermənistan bir tərəfə, qonşu Gürcüstan da narahatlıq içindədir.

Əvvəlcədən gözlənilirdi ki, sonuncu parlament seçkiləri Tiflisə bəzi qeyri-ardıcıl, ziddiyyətli addımlarını atan, ABŞ-da erməni diasporası kimi güclü dayağı olan Ermənistanı da yarı yolda qoyacaqdır!..

Əlbəttə, biz istərdik ki, Ermənistanın Rusiyanın hərbi-siyasi təsir dairəsindən uzaqlaşması və Qərbbə yönəlməsi ardıcıl və davamlı olsun, ona görə də Bakı ilə İrəvan arasında əsl sülhün əldə olunmasında, münasibətlərin həqiqətən normallaşmasında maraqlılıq, çünki nə qədər ki, bu olmayıb, biz də, ermənilər də Moskvanın geosiyasi ilqeyindən asılı qalacağıq. Bir daha deyirik ki, indi çox deyirlər ki, bəs Qərb Ermənistanı silahlandırır və s. və i. Mən bunlara qəti inanmıram, həm də düşünürəm ki, Qərb Ermənistanı nə vaxtsa Türkiyəyə, hətta Azərbaycana qarşı qaldıra bilər! Yox, bu, heç vaxt olmayacaq, - əlbə-

tə, Bakı da, elə qardaş Ankara da Qərbbə normal münasibətlər saxlamaqda davam etsə, özlərini onlara qarşı qoymasa!

Biz real, əsl təhlükəni yenə də Şimaldan - Rusiyadan görürük, çünki onlar yenə də Cənubi Qafqazı bütünlüklə nəzarətə götürməyə cəhd edə bilərlər. Həm də keçmiş Dağlıq Qarabağ probleminin həll olunması üçün biz hamımız Azərbaycanla Rusiya arasında müvəqqəti "geosiyasi ticarət"ə də hazır idik.

Xoşbəxtlikdən bu müstəvidə hələ ki hər hansı bir narahatlıq doğura bilən addım atılmayıb. Bəli, biz KTMT üzvü deyilik, hətta Avrasiya İttifaqı ilə bağlı da hər hansı bir ciddi planlarımız yoxdur. BRİKS-ə gəldikdə isə, bu, elə də qorxulu deyil, ən azı ona görə ki, orada qardaş Türkiyə də iştirak edir!..

Amma daha müəyyən bir dövrə qədər qoyulmasının çox intizarındayıq, çünki Kremlle geosiyasi oyunların - "mənəvr"lərin bir gün tamam başqa nəticələri də ola bilər, xüsusən də bu yaxın dörd il ərzində...

Sonda bir detallı da qeyd edək. Nə qədər ki, bizim Qarabağ kimi problemimiz vardı, jurnalistlərin belə əsas diqqəti ilk

növbədə milli-patriotik dəyərlərin, hətta bəzən insanlarda millətçi ovqatın və hisslərin gücləndirilməsinə yönəlmişdi. İmkan daxilində bu sətirin müəllifi də bunu edirdi, halbuki bəndəniz həmişə fanatik "qərbçi" və hətta liberal-qlobalist olubdur.

Amma indi, Qarabağ problemi həll olundandan, xüsusən də yaxın gələcəkdə İrəvanla etibarlı sülh bərqərar olundandan (hər halda, ümid edirik!) və nəhayət, Rusiyanın geosiyasi ambisiyaları neytrallaşdırıldıqdan sonra hamımız, o cümlədən də jurnalistlər, hər birimiz əvvəlki "ideoloji orbit"imizə qayıda bilərik, çünki bəlkə də oxucu razılaşmayacaq, amma mən həmişə hesab etmişəm ki, Şərq, xüsusən də müsəlman ziyalısının mənəvi seçimi ardıcıl "qərbçi" olmaq, Vətəninə həqiqətən də azad etmək üçün Qərbin demokratik dəyərlərini təbliğ-təşviq etməkdir, xüsusən də nəzərə alanda ki, bizdə də bunun böyük Mirzə Fətəli kimi nümunəsi var! Həm də ona görə ki, hələ böyük Hegel yazırdı ki, təəssüf, Şərqdə əsl azadlıq heç vaxt olmayıb...

Suya batırılan barmağın hikməti

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Bu gün - noyabrın 19-u, deyəsən, bayram sayılmır, ancaq hər ehtimala qarşı zəhmətkeşlərimizi təbrik edirəm. Haradan bilmək olar, bəlkə mənim bu cızmaqaranı elədiyim və sayın oxucularımıza çatdırmağa çalışdığım saatlar ərzində sayın Milli Məclisin deputatları təzə qanun düzəldəcəklər və 19 noyabr da bayram olacaqdır? Axı niyə də olmasın? Sabitlik şəraitində yaşayırıq.

Bir az dünya nemətləri ilə təchizatımızda müəyyən problemlər ortaya çıxır, lakin niyə buna görə dərd etməliyik? Hamısı möminləri aldatmaq üçün şeytanın uydurduğu, saxta dəyərlər və nemətlərdir. Siz heç müsəlman aləmində milyarder, dəbdəbə ilə yaşayan adam görmüsünüzmü? Yox. Hamısı həsir üstündə yatır, yavan əppək yeyir. Maşın əvəzinə ulaqda, dəvədə gəzir. Yaxşısı budur fikirlərimi bəzi hədislərlə bərkidim, ağıllı sözə həmişə ehtiyac vardır. İbn Macə "Kitabü-z-Zühd" əsərində 4107 nömrəli hədisdə yazır: "Ey Adəm oğlu! Mənə ibadət etmək üçün dünya ilə bağlı arzularından imtina et ki, qəlbin zənginlik ilə doldurum və sənəin kasıblığına səd çəkim. Əgər belə etməzsən, sənəin köksünə məşğuliyyətlər dolduracağam və kasıblığına səd çəkməyəcəyəm."

Eyni kitabın 4106-cı hədisində isə deyir: "Kim çox arzuların əvəzinə tək bir arzu - axirət arzusu edərsə, Allah üçün kafidir. Və kim ki, dünya əhvalı haqqındakı arzuları özünü parçalayarsa, vadilərin hər hansı birində həlak olduğuna Allah iltifat etməyəcəkdir".

Dəhşət söhbətdir. Yeni deyir Ayfon, qoyun əti, uşağın universitetə qəbulu, "Mercedes"-in son modeli, şeyxin villası, kərə yağ və sairə arzulanıqdasə axirəti arzula, yetərlidir.

Doğrudan da bəzi vətəndaşlar kərə yağının bahalaşmasından gileylənir. Dükana girirsən, kərə yaği artıq kilosunu 28 manatdan satılır. Doğrudur, 18 manata satılanı da var.

Burada bir haşiyyə çıxım. Açıq, niyə kərə yağının qiyməti bu cür kəskin amplituda üzrə dəyişir, anlamaq çətindir. Gömrük idarəsinin xəbərinə görə, hazırda ölkəyə giren kərə yağının dəyəri kilosunu 9 manat 50 qəpik olmaqdadır. Piştaxtaya isə ikiqat, üçqat qiymətə çıxır. Sərhəddən keçəndə kərə yağına nə əlavə edilir ki, onun qiyməti belə qalxır? Ola bilsin sabitlik və demokratiya, düzgün seçkilər və söz azadlığı, iqlim konfransı və konstruktiv müxalifət kimi maddələr əlavə olunmaqla kərə yağının zənginləşdiririk. Belə şeylər olur. Məsələn, İranda uranın zənginləşdirilməsi üzrə proqram var, bizdə də kərə yağının zənginləşdirilməsi üzrə (hər rayon üzrə reisin zənginləşdirilməsi proqramı da var, lakin mövzudan qırağa çıxmayaq). Hər halda, kərə yağının unsiyasının qiyməti yavaş-yavaş qızıla yaxınlaşır. Bir azdan toya gedən xanımlar boyun-boğazına kərə yaği sürtüb gedəcəkdir.

Lakin burada başqa sual da ortaya çıxır: niyə bir kərə yaği 18, başqası 28 manata satılır? Bunların hamısı tərkiib etibarilə eyni zad deyildirmi? İnek südü, qaymaq, ayran, su, duz-filan... Adətən satılan şeyin üzərində faizi də yazılır: 82,5. Loru dildə desək, aşağısı bu qədər kərə yağidir. Deməli, burada əsas məsələ qalan 17,5 faiz bəşindədir. Onu bahalı şeydən qayılanda yağ bəha çıxır, ucuz şeydən qayılanda ucuz. Əks halda, qiymət fərqi nəqliyyat xərci ilə izah etmək çətindir, çünki bəzən Yeni Zelandiyadan gələn yağ Yeni Günəşliden gələn yağdan ucuz olur.

Yazını isə Bəni Fihri-qardaşı əl-Müstəvridən mübarək hədislə bitirirəm: "Axirət nemətləri qarşısında dünya nemətlərinin misalı və dəyəri, birinizin barmağını dənizə batırması kimidir. Artıq barmağın o sudan nə ilə qayıtdığına bir baxsın".

Bəli. Şəxsən mən yayda dənizə barmağımı batırdım, şahid oldum. Hələlik icra hakimiyyəti dənizə barmaq batırmağa icazə verir. Allaha şükür olsun.

Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsi ilə bağlı danışıqların COP29-dan sonra, dekabr ayında davam etdiriləcəyinin anonsu artıq verilib. Bu, yəqin ki, XİN rəhbərləri səviyyəsində baş tutacaq. Çünki ötən ay Kazanda iki ölkənin rəhbərləri məhz onlara danışıqları intensivləşdirmək və imzalanacaq sənədlə bağlı işi tezliklə yekunlaşdırmaq tapşırılıb.

Lakin ilin sonunadək yerdə qalan iki bəndi də razılaşdırıb ortaqlar sənədlə çıxmaq ehtimalı hələ ki zəif görünür. Daha dəqiqi, hansısa sənəd imzalanacaqsə belə, onun adı yəqin ki, sülh müqaviləsi olmayacaq. Nədən ki, rəsmi Bakının əsas şərti məlumdur: Ermənistan Konstitusiyasından Azərbaycanla qarşı ərazi iddiası ilə bağlı müddəanın çıxarılması. İrəvan isə bu dəyişikliyə tələsmir. Hətta ötən həftəsonu Nikol Paşinyan bəyan etdi ki, ölkəsinin hazırkı konstitusiyasında belə bir iddia yoxdur.

"Past" erməni nəşri isə iddia edib ki, Paşinyanın ötən cümə parlamentdə etdiyi çıxış "Ermənistan Respublikasının buraxıldığını və Müstəqillik Bəyannaməsinin ləğvini" elan etmək anlamına gəlir.

Qəzet yazıb ki, bəyannamənin rədd edilməsi açıq şəkildə Bakının tələbinin qəbul olunduğu mənasını verir: "Paşinyan son illərdə bəyannaməni dəfələrlə oxuduğunu və bu sənədin Ermənistanın mövcudluğunu şübhə altına aldığını dedi. O, bunu ermənilərin ən böyük problemi və faciəsi adlandırır. Yeni baş nazir Ermənistan Konstitusiyasında bəyannamənin preambulasına istinad silməyə çalışacaq, qərarı artıq verib. Bu, açıq şəkildə Bakının Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi tələbini yerinə yetirməkdir".

Belədimi?

Sözsüz ki, iki qonşu ölkə arasında sülh prosesinin məntiqi sonluğa çatmasına əngəl olan amillər arasında xarici faktorlar da var.

Bu arada rusiyalı ekspert Stanislav Tarasov deyib ki, ABŞ-da Donald Tramp hakimiyyətə gəldikdən sonra əsas gündəmi Qafqaz olmayacaq: "Tramp üçün prioritet Ukrayna müharibəsi, Avropa və Yaxın Şərqdə, Qafqaz sonda gəlir. Hazırkı prosesə əsasən amerikalıların regiondan geri çəkilməsinə demək olar. Ermənilər hər zaman olduğu kimi, yenə doğru qərar verməkdə gecikdilər. Bakı İrəvandan 2-3 addım irəlidedir. Çünki

Sülhlə bağlı yeni tarix - "Gələn yazda..."

Ermənistan konstitusiyasında dəyişiklik etmədən imzalanacaq hansısa sənəd konkret sülh müqaviləsi olmayacaq; siyasi ekspert hesab edir ki, Ağ Ev sazişin yaxın zamanda imzalanması üçün əlindən gələni edəcək

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bütün bu prosesləri detallı şəkildə hesablayıb. Nikol Paşinyan isə Makronun qərarlarını gözləyir.

Onun sözlərinə görə, Rusiya Gürcüstanın Azərbaycan və Ermənistan arasında vasitəçilik təklifini dəstəkləyir: "Moskva özünü də Tiflisə deyir ki, hərəkət keçsin. Trampın çevrəsindən sızan məlumatlara görə, ABŞ Qafqazı tərk etməyəcək, buranı Rusiyaya buraxacaq. Lakin Moskva bunu istəmir. Biz Gürcüstan, Ermənistan, yaxud başqa ölkə ilə əlaqədar olmaq istəmirik. Qafqaz Rusiya üçün gərginlik mənbəyi olmamalıdır. Bu regionda sakitlik bizim üçün vacibdir. Bakı və İrəvan arasında sülh müqaviləsinin də yaxın günlərdə deyil, təxminən yazda imzalanacağını düşünürəm". Tarasovun gözləntisi nə dərəcədə ehtimal ediləndir?

"Alyans" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Paşinyanın məlum açıqlamasından onun Ermənistan Konstitusiyasının preambulasının dəyişdirilməsini istədiyi anlaşılabilir: "Lakin mən güman eləmirəm ki, bu, yaxın zamanlarda baş verə bilər. Əslində Preambulanı dəyişdirmək o qədər çətin məsələ deyil. Parlament üçdə iki səs çoxluğu ilə lazımı dəyişikliyi eləyə bilər. Ancaq Nikol Paşinyan buna getmək fikrində deyil. Düşünür ki, əgər belə bir addım atılsa, bu, Azərbaycanın təzyiqləri ilə atılmış addım kimi qiymətləndiriləcək və onsuz da cəmiyyətdə Ni-

kol Paşinyanın nüfuzu kifayət qədər aşağıdır, həmin dəyişikliyi etsə, nüfuzu bir az da düşə bilər. Dolayısı yolla müstəqillik bəyannaməsindən imtina etmə cəhdi var. Bu, Konstitusiya Məhkəməsinin delimitasiya komissiyasının rəqlamenti ilə bağlı verdiyi rəydə öz əksini tapıb. Konstitusiya Məhkəməsi elan elədi ki, Ermənistan Konstitusiyası yalnız konstitusiyada yazılanlardan ibarətdir, qalan sənədlərin Ermənistan Konstitusiyasının mətninə aidiyyəti yoxdur. Bununla da hesab olundu ki, müstəqillik bəyannaməsinin mətnində Azərbaycanla qarşı olan ərazi iddialarından imtina olunur, çünki konstitusiyada Azərbaycana qarşı ərazi iddiası yoxdur, Bəyannaməyə istinad var və orada da Qarabağla Ermənistanın birləşməsi fikri öz əksini tapıb. Bu, Ermənistanda çox ciddi hay-küyə, narazılığa səbəb oldu. Nikol Paşinyanın bu bəyanatı da o narazılıqlara cavab məqsədi daşıyır. Bu baxımdan hesab edirəm ki, Nikol Paşinyan bundan artıq addım yaxın zamanlarda atmayacaq. Yeni Ermənistan Konstitusiyasının preambulasında dəyişikliyi getməyəcək".

A.Səmədov qeyd etdi ki, ABŞ-ın Trampın prezidentliyə dövründə əsas prioritetləri sırasında Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanması ön sıralarda ola bilər: "Çox güman ki, bölgəyə diqqət Co Bayden dövrünə nisbətən azalacaq. Ancaq nəzərə alsaq ki, sülh sazişi ilə bağlı kifayət qədər yol qət olunub və Bayden son addı-

mı atıb bunu öz uğuru kimi təqdim eləyə bilər. Bu səbəbdən hesab edirəm Ağ Ev sülh sazişinin yaxın zamanda imzalanması üçün əlindən gələni edəcək. Sülh sazişi əgər yazda qədər imzalanarsa, yaxud yazda imzalanarsa, bu, uğur sayılmalıdır. Çünki baxmayaraq ki, cəmi üç bəndin üzərində danışıqlar gedir və onların da yarısı razılaşdırılıb, ancaq yerdə qalan yarısinin razılaşdırılması çox ağır gedir. Xarici işlər nazirimiz bəyan elədi ki, sülh sazişinin əsas hissəsi razılaşdırılıb. Ancaq əsas hissə deyiləndə onun nə olduğunu nazir açmadı. Yeni yerdə qalan üç bənddə də irəliləyişlər varmı, yoxsa elə əsas hissə razılaşdırılmış 13 bənddən ibarətdir? Üstəlik, konstitusiyaya ilə bağlı məsələ hələ də qalmaqdadır. Ermənistan hesab edir ki, Konstitusiya Məhkəməsinin rəyi bu maneəni aradan qaldırmaq üçün kifayət etməlidir, çünki bu rəy müstəqillik bəyannaməsinin gücünü azaldır, yaxud konstitusiyaya üçün bütövlükdə onu qüvvədən salır. Azərbaycan tərəfi bunu qəbul etməyəcəkmi və konstitusiyanın dəyişdirilməsi tələbi bundan sonra da gündəlikdə olacaqmı? Əgər tələb gündəlikdə qalsa, sülh sazişinin imzalanması uzana bilər. Əgər Ermənistan Konstitusiyası Məhkəməsinin verdiyi rəy kifayət sayılsa, yazda sülh sazişinin imzalanması yəqin ki, mümkün ola bilər. Hər halda, 2025-ci ildə bu proses çox güman ki, yekunlaşacaq və Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişi imzalanmış olacaq".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
 "Yeni Müsavat"

• **İsrail prezidenti İsaak Hersoqun COP29-da iştirak üçün Azərbaycana gəlməməsinin səbəbi haqda Qafqazinfo.az xəbər yayıb ki, bəzi xarici medianın qeyd etdiyi kimi, bu, heç də təhlükəsizlik məsələsi deyilmi.**

Heç şışirtmədən demək olar ki, Bakı dünyanın ən təhlükəsiz şəhərlərindən biridir. Bunu bu il mayın 30-da Bakıda səfərdə olan prezident İsaak Hersoq da daxil olmaqla, çoxlu sayda İsrail rəsmilərinin Azərbaycana gəlməsi də təsdiq edir. Hətta ölkənin baş naziri Benyamin Netanyahu da 2016-cı ildə Azərbaycana birgünlük səfərə gəlmişdi. Hazırda Bakıda baş tutan COP29-la əlaqədar on minlərlə qonağın və yüzə yaxın dünya liderinin ölkəyə gəlməsi kontekstində də ciddi təhlükəsizlik tədbirləri həyata keçirilir. Caliber.az-ın məlumatına görə, İsaak Hersoqun Azərbaycana gəlməməsinin səbəbi tamam baş-

İsrail prezidentinin ləğv olunan səfəri - Hersoq Bakıya alternativ yolla niyə gəlmədi...

Yəhudi liderin ölkəmizə gələ bilməməsinə səbəb kimi Türkiyənin hava məkanını bağlaması göstərilir; mütəxəssislər isə fərqli ehtimalları istisna etmirlər

yayınan Ermənistanı tədbirə dəvət etməsi də bu təcrübə və ənənədən irəli gəlirdi. Odur ki, Bakıda keçirilən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının iştirakçıları üçün digər dövlət, xüsusilə qardaş Türkiyə tərəfindən manee yaradılması Bakıda təəssüf doğurub.

man istəməz ki, dostları və qardaşları arasında soyuqluq yarasın. Elə bunun yaşatdığı zərərlərdən biridir ki, yəhudi prezident COP29-da iştirak edə bilməyib. Azərbaycan isə Türkiyə ilə müttəfiqdir, İsrailə yaxın tərəfdaşdır, bütün platformalarda bu faktorları nəzərə alır. Ona görə yaranmış problemdən bizim əziyyət çəkdiyimiz göz önündə-

durulmasına çağırır. Amma ev sahibliyi etdiyimiz konfransa gəlmək istəyən bir dövlətin prezidentinin səfəri nə stop qoyulursa, embarqo tətbiq olunursa, şübhəsiz ki, xoşagəlməz haldır. İnənmaq istəmirəm ki, qardaş ölkə bu addımı atıb. Zənnimcə, başqa səbəblər də ola bilər. Düşünürəm ki, tək səbəb hava məkanıdır. Fərqli ehtimallar

Peskov: "Putin və Ərdoğan Ukraynada atəşkəsi müzakirə etməyib"

Rusiya prezidenti Vladimir Putin və Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Ukraynadakı münaqişənin hazırkı cəbhə xəttində dondurulması təşəbbüsünü müzakirə etməyiblər.

APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Kremlin mətbuat katibi Dmitri Peskov "Bloomberg" agentliyinin Ərdoğanın Rio-de-Janeyroda keçiriləcək G20 sammitində atəşkəs təşəbbüsü irəli sürəcəyi ilə bağlı məlumata münasibət bildirərkən deyib.

"Xeyr, bu müzakirə olunmayıb. Biz də hələlik yayılan məlumatları görmüşük. Bu məsələ ilə bağlı heç bir məlumatımız yoxdur, onların nədən danışa biləcəyini bilmirik", - Kreml nümayəndəsi qeyd edib.

qa müstəvidədir. Belə ki, buna səbəb Türkiyənin İsrail prezidentinin təyyarəsinin öz hava məkanından istifadəsinə qadağa qoymasındır. Dünyanın ən böyük tədbiri olan COP-un məhz Azərbaycana həvalə edilməsi Türkiyədə də böyük məmnunluqla qarşılanmışdı və Azərbaycan qardaş ölkənin bu tədbirin iştirakçılarının ölkəmizə səfərinə hər hansı maneə yarada biləcəyini zənn etmirdi.

Bu baxımdan, İsrail prezidentinin təyyarəsinə hava məkanının verilməməsi Bakıda təəccüblə qarşılanıb. Ən azından ona görə ki, BMT-nin bu səviyyəli tədbirləri bütün ölkələr üçün açıq olur. Məsələn, BMT Baş Assambleyasının sessiyaları zamanı ABŞ hətta İran, Venesuela kimi ölkələrin liderlərinin də ABŞ-a səfəri və tədbirdə iştirakına bütün şəraiti yaradır, halbuki bu ölkələrə qarşı ən sərt sanksiyalar tətbiq edib. Azərbaycanın 30 il ərəzilərini işğal altında saxlayan və hələ də sülh sazişini imzalamaqdan

Məlumatla görə, İsrail problemin həlli üçün Azərbaycana müraciət edib, hətta prezident Hersoq Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevə zəng də edib. Amma Azərbaycanın Türkiyə ilə məsləhətləşmə və müzakirələri nəticə verməyib. Baş vermiş hadisə Azərbaycan ictimaiyyəti tərəfindən də təəccüb və təəssüf hissi ilə qarşılanmaya bilməz. Son vaxtlar Türkiyənin Ermənistanla gizli görüşlərinin intensivliyinin artması, indi də Azərbaycanın ən yüksək səviyyədə təşkil etdiyi COP29-da İsrail prezidentinin iştirakına imkan verilməməsi suallar yaradır. Yada salaq ki, İsaak Hersoq 2022-ci ilin martında Türkiyədə rəsmi səfərdə olub. Lakin Qəzza hadisələri, Yaxın Şərqdəki münaqişələr Ankara-Tel-Əviv arasında yenidən düşmənçiliyi dərinləşdirib.

Təbii ki, biri bizə qardaş, biri dost olan ölkələr arasında münasibətlərin bu dərəcədə gərginləşməsi arzuolunan deyil. Azərbaycan heç za-

dir. Bəs İsrail prezidenti başqa marşrutla Azərbaycana gələ bilməzdimi? Hərçənd iki yol var - Türkiyə və İran. Hər ikisi də bəllidir. Ancaq Hersoq Gürcüstana uça, oradan Bakıya gələ bilərdimi? Belə bir marşrut qrafiki mümkün sayılırmı? Ya da elə belkə də medianın yazdığı kimi deyil, səbəb tamamilə fərqlidir?

Professor Qabil Hüseyinli "Yeni Müsavat"a qeyd etdi ki, rəsmi açıqlama verilmədiyi üçün medianın göstərdiyi səbəb haqda əminliklə danışmaq tezdir. Onun sözlərinə görə, nə rəsmi Bakı, nə Ankara, nə Tel-Əviv iddiaları təsdiqləyib. Q.Hüseyinli bildirdi ki, tərəflərə bu hadisəyə rəsmi münasibət bildirməyəcəklər, lakin səbəb Türkiyənin hava məkanını bağlamasıdırsa, böyük məyusluq doğuran haldır: "Biz qardaş dövlətin fələstinlilər barədə mövqeyini və siyasətini anlayışla qəbul edirik. Azərbaycan da Fələstin dövlətinin yaradılmasını dəstəkləyir və axan qanların dur-

da irəli sürülməsi mümkündür".

Professorun sözlərinə görə, İran da Pezeşkian səviyyəsində təmsil olunmaqla İsrail amilini göstərməyə çalışırdı: "Görünür, tərəflər üz-üzə gəlmək ehtimallarını nəzərə alırlar. Hərçənd biz baş verənlərdən narahat olmalı deyilik. Söhbət BMT-yə aid konfransdan gəlir və gələnlərdə başqa yerdə keçiriləcək. Bir sözle, ekoloji mövzuya aid konfransa gələn və gəlməyənlərə siyasi aspektdən qiymət verməklə məsələni son dərəcə çətinləşdirmiş oluruq. Ümumilikdə, konfrans yüksək səviyyədə keçirildi. 198 tərəfə dövlət göndərilmişdi, səhv etməmişəm, 194 ölkə iştirak etdi. Burada prezidentlər, vitse-prezidentlər, baş nazirlər səviyyəsində iştirak oldu, iki gün liderlər sammiti keçirildi, mühüm bəyanatlar səsləndi, müzakirələr aparıldı. Britaniyanın baş naziri və Avropa İttifaqı Şurasının prezidentinin konfransa gəlişi xüsusi əhə-

miyyətə malik idi. Biz Avropa, Asiya, Afrika, Amerika və Avstraliya qitələrini Bakıda birləşdirə bildik".

Fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Etibar Əliyev isə bu hadisəni belə dəyərləndirib: "Türkiyədən manee yaradılması təəssüf doğurur. Mətbuatdan oxudum ki, İsrail tərəfi problemin həlli üçün Azərbaycana müraciət edib. Təəssüf ki, diplomatik kanallar vasitəsilə bir neçə gün davam edən intensiv danışıqlar nəticə verməyib. Azərbaycan COP29-un keçirilməsi üçün inklüziv konsepsiya təqdim edir və orada bütün tərəflərin iştirakına şərait yaradır, lakin İsrail prezidentinin səfəri ətrafında vəziyyət ölkəmizdən asılı olmayan səbəblərdən yaranıb".

E.Əliyev deyir ki, qardaş Türkiyənin "əsəbi dövlətə" çevrilməsini istəməzdi: "Böyük türk xalqına döyüşkənliklə yanaşı, həm də tolerantlıq da yaraşır. "Əsəbi dövlət" anlayışı professor Uilyam Devise məxsusdur. Dövlətlərarası münasibətlərdə hər zaman yaxın və keçmiş tarixə istinad olunur. Almaniyada 1933-cü ildə hitlerçi nasistlər hakimiyyətə gələndən sonra bir çox yəhudi

alimləri alman ali məktəblərindən qovuldu. Bu dövrdən başlayaraq yəhudi alimləri Almaniyanı tərk etdirdilər. Həmin dövrdə Atatürkün xüsusi göstərişi və proqramı əsasında Almaniya köçən yəhudi alimlər yüksək maaşla (hətta hər alim maaşla təmin edilən tərcüməçi müşayiət olunmaq şərti ilə) Türkiyəyə dəvət olundu. İstədikləri zaman onlara Türkiyə vətəndaşlığı verilməsi problemsiz həll edilirdi. Nəticədə, ilk növbədə İstanbul Universitetində bir çox elmlərin kafedraları və fakültələri yaradıldı, elm sahələrinin əsası qoyuldu, təhsildə rüşvətxorluq tamamilə yığışdırıldı".

E.Əliyevə görə, tarixdən hər zaman örnək götürülür: "Atatürkün atdığı addım dostluq münasibətləri üçün böyük bir çıxış açdı. Kimya üzrə Nobel mükafatı laureatı Aziz Sancar UNEC-in qonağı olaraq onu Nobelexə aparan yolda İstanbul Universitetinə təşrif buyurmuş yəhudi alimlərin əməyini xüsusi olaraq dəyərləndirmişdi. Dostluq və qardaşlıq substansional olmalıdır".

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Muxtar Babayev

Nazir danışqların taleyindən narahat olanlara cavab verdi

"COP29 Prezidentliyinin hədəflərə nail olmaq üçün niyyəti ciddi. COP29 çərçivəsində bu gün qeyri-bazar yanaşmalarına dair 6.8-ci maddə qəbul edilib".

Musavat.com xəbər verir ki, bunu COP29-un prezidenti Muxtar Babayev noyabrın 18-də keçirilən mətbuat konfransında bildirib.

O əlavə edib ki, ötən həftə texniki konsultativ məsələlərə bağlı danışqlar aparılıb.

"Bununla yanaşı, proses sürətləndirilməli və qərara gəlinməlidir. Danışqların taleyindən narahat olanlar var. Mən də tərəflərin mövqeyinin yaxınlaşmamasından narahatam. Artıq sürətli addımlar atılmalıdır", - deyər Muxtar Babayev qeyd edib.

□ Nigar HƏSƏNLİ,
Musavat.com

Avropa İttifaqı İran və Rusiyaya qarşı sanksiyaları genişləndirdi

Avropa İttifaqı Rusiyaya və Yaxın Şərqdəki qruplara silah tədarükünə görə İrana qarşı sanksiyaları genişləndirib, ticarət məhdudiyyətləri əlavə edib.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Brüsseldə iclası keçirilən AI Şurası məlumat yayıb.

Məlumatda qeyd olunur ki, Şura Rusiyanın Ukraynaya qarşı apardığı işğalçılıq müharibəsinə, eləcə də Yaxın Şərq və Qırmızı dəniz regionunda silahlı qruplar və təşkilatlara İranın hərbi dəstəyi ilə əlaqədar məhdudlaşdırıcı tədbirlərin əhatə dairəsini genişləndirmək qərarına gəlib.

Sənəddə vurğulanır ki, "bugünkü qərar raketlərin və PUA-ların hazırlanmasında və istehsalında istifadə olunan komponentlərin AI-dən İrana ixracına, ötürülməsinə, tədarükünə və ya satışına qadağa qoyur".

Bundan əlavə, şura İranın Rusiyaya raket və pilotsuz təyyarələr tədarükünü təmin edən bir fiziki və dörd hüquqi şəxsə qarşı məhdudlaşdırıcı tədbirlər görüb: "IRISL və onun direktoru Məhəmməd Rza Xiabani bu siyahıya daxildir".

Avropa İttifaqı həmçinin İran silah və sursatlarının daşınması həyata keçirən üç Rusiya gəmiçilik şirkətinə qarşı sanksiya tətbiq edib: "Şura həmçinin gəmiləri İran istehsalı olan silah və sursatların, o cümlədən PUA komponentlərinin Xəzər dənizi vasitəsilə daşınmasında iştirak edən üç Rusiya şirkətini - "MG-Flot", "VTS-Broker", "A.Rapax" gəmiçilik şirkətlərini də siyahıya daxil edib".

□ Musavat.com

COP29 başlayandan Azərbaycan əleyhinə qarayaxma, şər-böhtan kampaniyası ikiqat güclənib. Təbii ki, söhbət xüsusən də Qərbdəki erməni lobbisinə, antitürk, anti-Azərbaycan çevrələrinə bağlı qüvvələrdən, bir də 5 qəpiyə görə öz vətəninə, xalqını satmış milli satqınlardan gedir.

Onlardan biri də özünün saxta "hesabatları" ilə Azərbaycana vaxtaşırı hücum edən, ünvanımıza ağlasığmaz böhtanlar və hədyanlar səsləndirən, erməni ağzı ilə danışan "Freedom House" (FH) yalançı "insan haqları" təşkilatıdır. Bu həmin FH-dır ki, 44 günlük müharibə zamanı və ondan sonra Azərbaycanı "artsax işğal etmək"də və Ermənistan ərazisinə girməkdə ittiham etmişdi.

Erməni lobbisinin əlində çoxdan oyuncağa və alətə çevrilən "Freedom House" o vaxtdan ölkəmizə qarşı şər kampaniyasını davam etdirir. Hətta getdikcə daha heyvətəməz ittihamlar və absurd tələblər irəli sürməkdədir. Belə ki, təzəlikcə qurum Azərbaycanı yenə "Dağlıq Qarabağ ermənilərinə qarşı qəsdən etnik təmizləmə kampaniyası aparmaq"da ittiham edib və "demokratik ölkələri Bakıya qarşı sanksiyalar tətbiq etməyə" çağırıb. Hesabatda həmçinin deyilir ki, "Azərbaycanı hərbi cinayətlərə görə məsuliyyətə cəlb etmək üçün ölkələr Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinə (BCM) müraciət etməlidir".

Sırtıqlığın bu qədəri yəni. Ancaq bu da hələ hamısı deyil. "Freedom House" beynəlxalq ictimaiyyəti Azərbaycanın "artsax sakinlərinin təhlükəsizlik zəmanəti altında Dağlıq Qarabağa qayıtması üçün şərait yaratmasını təmin etməyə" çağırıb. Ardınca yenə həyasızcasına bəyan edilir: "Dağlıq Qarabağda erməni əhalisinin hüquqlarının pozulması hətta onların məcburi köçkündən sonra da davam edir və onların əmlakının dağıdılması, eləcə də erməni tarix və mədəniyyət abidələrinin dağıdılması şəklində özünü göstərir. Ölkələrin səyləri həmçinin YUNESKO və digər təşkilatların müstəqil monitoring missiyaları həyata keçirmək üçün "artsax"a girişinin təmin edilməsinə yönəldilməlidir".

İşə bax, "soyqırımı", "etnik təmizləmə", "tarixi-mədəni irs" anlayışları, YUNESKO erməni işğalı bitəndən və terrorçu xunta rejimi ləğv ediləndən, Azərbay-

"Freedom House"dan görünməmiş həyasızlıq - Bakıdan şillə kimi cavab

Sahib Məmmədov: "Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə hörmətsizlik edən istənilən qurum, təşkilat ciddiyyə alınmamalıdır"

can öz ərazi bütövlüyünü bərpa edəndən sonra yadlarına düşüb...

Hüquq müdafiəçisi Sahib Məmmədov deyir ki, "Freedom House" Azərbaycana qarşı münasibətdə "Human Rights Watch", "Amnesty International" təşkilatlarından da qərəzli mövqedədir. Hüquqçunun sözlərinə görə, təşkilat ABŞ Dövlət Departamentindən subsidiya alır və onun tapşırıqları əsasında fəaliyyət göstərir: "Bu təşkilat bir növ departamentin strukturudur, formal olaraq QHT kimi göstərilir. Departament birbaşa, heç bir müsabiqə keçirmədən təşkilata pul ayırır. Departamentin sifarişləri ilə işləyən GONGO (Government-Organized Non-Governmental Organization) təşkilatıdır.

"Freedom House" Azərbaycanla bağlı saxta reytinglər təşkil edir və dünyanın ən axırıncı, interneti olmayan, rəsmi bir dövlət qəzeti və televiziyası olan dövlətlərlə yanaşı qoyur. Ən pisi də odur

Novella Cəfəroğlu: "Bu, ancaq Azərbaycanın Vətən müharibəsindəki qələbəsinə qısqanc yanaşmanın nəticəsidir"

ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə hörmətsizlik göstərir. Onlar "Dağlıq Qarabağı" xəritədə ayrıca bir subyekti kimi göstərir. Belə təşkilatın yazdıqlarına heç fikir vermək də lazım deyil. ABŞ-in tapşırığını yerinə yetirən bir qurumdan nə gözləmək olar. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə hörmətsizlik edən istənilən qurum, təşkilat ciddiyyə alınmamalıdır. Bəllidir ki, qərəzlidir.

Sonuncu dəfə Varşavada ATƏT-in tədbirində təşkilatın rəhbəri David Kammerlə mübahisə etdim. Təəssüf ki, o mənim izahatıma heç fikir də vermədi. Dedi-yim ki, departamentin bir şöbəsidir. Heç vaxt ABŞ-i tənqid edə bilməz. Onun müttəfiqləri barədə artıq bir söz yazmır. Belə bədnam təşkilatın hesabatı əlbəttə ki, saxta məlumatları əks etdirəcək".

Hüquq müdafiəçisi Novella Cəfəroğlu bildirir ki, bu cür təşkilatlar Qərbin Azərbaycana qarşı qısqanc münasibətinin

üzdə görünən tərəfidir: "30 il bundan əvvəl nəinki Qarabağda, hətta Ermənistanı da bir azərbaycanlı qoymadılar. Azərbaycanlılar bir əsrdə neçə dəfə deportasiya olundular. "Freedom House" niyə bu məsələləri dilə gətirmir. Söhbət belə faktlardan düşəndə təşkilat gözlerini yumur. 30 il bu təşkilata ermənilərin əməllərindən yazdıq, amma qulağını tutdu, gözlərini bağladı. Qərbin Milli Demokratiya İnstitutu var idi. Onların nümayəndələri ilə birgə biz rayonlara gedirdik, qaçqın-köçkünlərlə görüşürdük. Onlar insanların vəziyyətini görürdülər. Bəs insan haqları məsələlərində niyə Azərbaycana qarşı çıxırlar?!"

Bu ancaq Azərbaycanın Vətən müharibəsindəki qələbəsinə qısqanc yanaşmanın nəticəsidir. Dünyada nə qədər konflikt var. Azərbaycan yeganə dövlətdir ki, konfliktli müharibəni uddu. Prezidentin açıq şəkildə çıxışları, cəsarətlə bizə qarşı edilən qərəzli münasibəti ifşa etməsi onlarda qısqancılıq, qıçıq yadır. COP 29 öncəsi Qərbin etmədiyi hərəkət qalmadı. Qərəzlərindən etmədikləri əməl qalmadı.

Azərbaycanın əlində əsaslar, konkret faktlar var. Bütün platformalarda bu haqda deyilməli və yazılmalıdır. Azərbaycan diasporu və lobbisi fəaliyyətə keçməlidirlər. Qoy dünya gözünü açıb ermənilərin vəhşiliyini də görsün. Əks halda, erməni diasporu bu cür təşkilatları maliyyələşdirib əleyhimizə iş görəcəklər".

□ Sahənə RƏHİMLİ,
Musavat.com

Azərbaycan Çinin beşinci nəsil "F-10C Vigorous Dragon" gözəgörünməz qırıcılarına maraq göstərir. Belə ki, "EurAsian Times" noyabrın 15-də Çində keçirilən aviasiya sərgisi zamanı Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələrinin komandanı, general-leytenant Namiq İslamzadənin "J-10CE" kimi tanınan bu qırıcıların ixrac versiyasını əks etdirən fotosəkilərdə görüntülənməsi əsasında belə qənaətə gəlib.

Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin açıqlamasına görə, azərbaycanlı komandan çinli həmkarı general Çanq Dinqyu ilə də görüşüb. "Görüşdə Azərbaycan və Çin Hərbi Hava Qüvvələri arasında hərbi və hərbi-texniki əməkdaşlığın hazırkı vəziyyəti və gələcək perspektivləri müzakirə olunub".

Açıqlamada Azərbaycanın Çin təyyarələrinə maraq göstərməsi barədə heç nə deyilmir. Lakin sosial şəbəkələrdə yayılan general İslamzadənin "J-10CE" qırıcısı ilə çəkirdiyi foto ekspert dairələrində Bakının onları almaqda maraqlı ola biləcəyi ilə bağlı fikirlərə zəmin yaradıb.

Məlumdur ki, Azərbaycan artıq Pakistan-Çin əməkdaşlığı çərçivəsində hazırlanmış "JF-17" Blok III təyyarələrini sifariş edib və ilk partiya artıq Azərbaycana çatdırılıb. O da bildirilir ki, Çin Yaxın Şərqdə öz təyyarə bazarını aqressiv şəkildə təşviq edir, "J-10C"ni ABŞ-ın "F-16" "Döyüş Şahinləri", Avropanın "Eurofighter Typhoons" və Fransanın "Rafael"lərini daha yaxşı əvəz edən kimi təqdim edir. Üstəlik, Çin təyyarələri qiymət baxımından da rəqabətə davamlıdır: bir vahidin qiyməti təxminən 40-50 milyon ABŞ dolları təşkil edir.

Azərbaycanı bu qırıcılara nə dərəcədə ehtiyacı var? "F-16"dan üstün göstəriciləri varmı?

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Çinin hərbi sənayesi gün-gündən daha da inkişaf edir. Çinin hərbi sənayesinin istehsal etdiyi silahlar heç də hərbi sənayesi güclü olan digər ölkələrin silahlarından geri qalmır. Bu gün hərbi sənayesini ən sürətlə və bütün istiqamətlər üzrə inkişaf etdirən ölkələr sırasında Çin ilk beşliyə düşür: "Bu, ölkə yeni nəsil silahlar, PUA-lar, hərbi təyyarələr və digər bu kimi silahlar, texnikalar istehsal edir və çox böyük uğurlara imza atır. General-leytenant Namiq İslamzadənin haqqında söhbət gədən sərgidə iştirakı və "J-10C" kimi tanınan Çin istehsalı qırıcıların ixrac versiyasını əks etdirən fotosəkilərdə görüntülənməsi təsadüfi deyil. Namiq İslamzadəni mən çox gözəl tanıyıram. O, aviasiya sahəsində böyük mütəxəssisdir, gənc yaşlarından general-leytenant rütbəsinə gəlib çatana qədər aviasiya sahəsində böyük nailiyyətlər əldə edib və çox böyük təcrübəyə malik gözəl pilotdur, bütün təyyarələrdən yaxşı anlayışı var. Azərbaycan Ordusunun Hava Hücümündən Müdafiə və Hərbi Hava Qüvvələri komandanı kimi İslamzadənin o sərgidə iştirak etməsi Azərbaycanın Çin hərbi sənayesinin məhsullarına, o sırada "J-10C" kimi tanınan Çin istehsalı qırıcılarına marağı-

Azərbaycanın "F-16"dan da güclü qırıcıları olacaq - yeni hədəf

Polkovnik: "Çinin beşinci nəsil "F-10C Vigorous Dragon" gözəgörünməz qırıcıları sınaqdan uğurlu çıxsə, Azərbaycan onu ala bilər"

nın olduğunu göstəricisidir. Çin Pakistanla birlikdə "JF-17" qırıcı təyyarələri də istehsal edir və çox uğurla sınaqdan keçirilib. Bu silahlar əhatə dairəsi göstəricilərinə görə Azərbaycanın ərazisinə də uyğundur. Həmin təyyarələrin ilk partiyasını Azərbaycan artıq əldə edib. Komandan İslamzadə belə məlum

olur ki, "J-10C" təyyarələri ilə maraqlanıb. Yəqin ki, "J-10C"nin bütün Azərbaycan üçün bütün müsbət və mənfi tərəflərini öyrənmək qərarnə gəlinib. Bu istiqamətdə yəqin bir müddət araşdırmalar gedəcək. Azərbaycana sərif etdiyi qənaətinə gəldiyi halda ölkəmiz həmin silahları da əldə edə bilər. Bir şərtlə ki, Çin dövləti

"J-10C"ni satışa çıxardığı halda. Bilirsiniz ki, yeni nəsil silahlar satışa çıxarılmamışdan öncə onu öz ordusunun silah arsenalına qəbul edir, ordu təminatı olunduqdan sonra digər dövlətlərə satışa həyata keçirirlər. Hansı dövlətə satmaq da mühüm rol oynayır. Yeni nəsil silahlar heç də hər dövlətə satılmır. Azərbaycan yeni nəsil si-

lahları alan ölkələrdəndir və yəqin ki, gələcəkdə "J-10C"ni də ala bilər. Bu təyyarələr 5-ci nəsil təyyarələrdir və yeni istehsal edildiyi üçün onun göstəricilərinin ABŞ-ın F-16 "Döyüş Şahinləri", Avropanın "Eurofighter Typhoons" və Fransanın "Rafael"lərindən üstün və zəif tərəflərinin müqayisə edilməsi üçün yetərli informasiya yoxdur. Ümumən nəzəri cəhətdən söyləyə bilərik ki, Çinin son zamanlar yeni nəsil silahların istehsalında böyük sıçrayış əldə etməsi faktı "J-10C" gözəgörünməz qırıcı təyyarəsinin adicəkilən təyyarələrdən geri qalmayacağı inamını yaradır. Dəqiq olan odur ki, Çin istehsalı olan təyyarələrin ABŞ, Fransa təyyarələrinin qiymətindən xeyli dərəcədə münasibdir.

Ekspert vurğuladı ki, Çinin beşinci nəsil "F-10C Vigorous Dragon" gözəgörünməz qırıcıları sınaqdan uğurlu çıxsə Azərbaycan onu ala bilər.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Paşinyanın Trampa qəfil zənginin səbəbi

Məktubla kifayətlənməyib telefona əl atan Nikolun məqsədi...

Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyan noyabrın 16-da ABŞ-ın yeni seçilmiş prezidenti Donald Trampa zəng edib. Ermənistan hökumətinin mətbuat xidmətinin yaydığı məlumata görə, Paşinyan Trampı seçkilərdə qazandığı qələbə münasibətilə təbrik edib və Ermənistan-ABŞ münasibətlərinin son illərdəki inkişafı və cari vəziyyəti barədə məlumat verib. Danışqlar zamanı həmçinin regional gündəmlə bağlı məsələlər müzakirə olunub.

Bellidir ki, hazırda D.Tramp öz komandasını formalaşdırmaqla məşğuldur. O da sirr deyil ki, yeni komandada bir çox ermənipərəstlər və antitürkçülər yer alacaq. Bu da həm Ermənistanda, həm də ABŞ-ın erməni diasporunda məmnunluq yaradıb. Əcəba, Paşinyanın qəfil zəngi də Trampa "erməni məsələsi"ni diqqətdə saxlamağa daha həvəsli etmək niyyəti güdmür ki? Erməni baş nazirin Azərbaycan Prezidentini qabaqlamaq istəyinin arxasındakı məqsəd nədir?

Onu da qeyd edək ki, bu günlərdə erməni ekspertlərindən biri Nikol Paşinyanı indiyədək ABŞ prezidentləri ilə hər hansı şəkildə təmasda olmayan, Ağ Evdə olmayan, Amerika lideri ilə telefonla belə danışmayan yeganə ölkə rəhbəri kimi tənqid etmişdi.

Yada salaq ki, Prezident İlham Əliyev xarici ölkə liderləri arasında ABŞ-ın yeni seçilmiş prezidentini ilk təbrik edənlər arasında olub. Belə ki, Azərbaycan Prezidenti no-

yabrın 6-da Trampa təbrik məktubu göndərmişdi.

Nikol Paşinyan da seçkidən sonra Donald Trampa məktub ünvanlayıb təbrik etmişdi.

Politoloq Oqtay Qasımov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Nikol Paşinyanın məktubla kifayətlənməyərək Donald Trampa həm də zəng etməsinin arxasında duran əsas məqsəd ondan ibarətdir ki, onun himayəsinə sığınmaq istəyir: "Nəzərə al-

saq ki, Donald Tramp özünün birinci prezidentliyi dönməsində Cənubi Qafqaza az diqqət yetirməklə bərabər eyni zamanda erməni diasporu ilə kifayət qədər məsafə saxlamağı bacarmışdı. Amma budəfəki seçkilərdə erməni faktoru da kifayət qədər ortaya çıxdı və prezidentliyə namizəd olan həm Tramp, həm də Harris erməni faktorundan istifadə etməyə çalışdılar. Məhz Donald Trampın Qarabağ erməniləri

ilə bağlı açıqlaması, erməni katolikosuna telefon zəngi və onunla məsələləri müzakirə etməsi, əlbəttə, müəyyən sualları doğurdu. Bütün hallarda qeyd etmək lazımdır ki, Donald Tramp qeyri-standart siyasətçi olmaqla bərabər, eyni zamanda ondan sürprizlər də gözləmək mümkündür. Mən açıq onun hakimiyyəti dönməsində dünyadakı proseslərin heç də hamar olacağını düşünmürəm. Əslində Tramp hakimiyyəti bu və ya digər şəkildə 2016-2020-ci illərdəki hakimiyyətin davamı olacaq. Sadəcə olaraq, budəfəki komanda daha sistemli və nisbətən daha peşekarlardan təşkil olunur. Komandanın tərkibinə nəzər salsaq, tərkibində müxtəlif lobbilərə, o cümlədən erməni lobbisinə yaxın şəxslərin də olduğunu görə bilərik. Amma bu o demək deyil ki, Tramp administrasiyası dövründə məsələlər erməni diasporunun istədikləri kimi həyata keçəcək".

Politoloq vurğuladı ki, erməni diasporunun ən ciddi dəstəkverici qüvvəsi məhz Co Bayden administrasiyası olub. Erməni diasporu ilə iç-içə olan şəxslər məhz Bayden administrasiyasında təmsil olu-

nublar və artıq bu epoxa bitib: "Nəzərə alsaq ki, Bayden administrasiyasının 11 hökumət üzvündən 6-sı qatı ermənipərəstlərdən və erməni lobbisi ilə iç-içə olan şəxslərdən təşkil edilmişdi, artıq bu mərhələ bitib və o komanda siyasi karyeralarını başa vurmuş sayıla bilər. Donald Tramp dönməsində də təbii ki, ondan istənilən sürprizi gözləmək olar. Mən əslində optimistlərdən deyiləm. Düşünürəm ki, biz mənfi ssenarilərə belə, hazır olmalıyıq. Çünki Trampın birinci dönmə prezidentliyində onun Türkiyə ilə münasibətlərinə, digər ölkələrlə münasibətlərinə diqqət etsək onu görəcəyik ki, o, kifayət qədər sürprizlərlə dolu və istənilən addımı atmağa hazır olan qeyri-standart və bir az da dəlisov bir şəxs kimi davranışlar nümayiş etdirib. Təbii ki, qərarları Tramp verəcək, amma onun komandasının da proseslərə təsirini nəzərə almaq lazımdır. Nikol Paşinyan da Trampa belədir və onun zəng etməsi həm də erməni diasporunun Kamala Harrise dəstək verməsinin kompensasiyası məqsədi güdür. Paşinyan Tramp Amerikasından dəstək almağa çalışır".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Noyabrın 11-dən yüzrlər insan qondarma Abxaziya “təhlükəsizlik xidməti”nin Suxumidə yerləşən qərargahını mühasirəyə alıb. “Yeni Müsavat” bildirir ki, abxaz müxalifətinin nümayəndələri Qudautada toplantı keçirərək, “hökumət”in təqdim etdiyi qanun layihəsinin qəbulunu dayandırmaq qərarına gəliblər. Söhbət qondarma “investisiyalar haqqında” hökumət təşəbbüsündən gedir.

Bununla Rusiyanın hüquqi və fiziki şəxslərinə bölgədə daşınmaz əmlak və kənd təsərrüfatı torpaqları almağa icazə verəcək. Rusiya tərəfi isə bildirir ki, saziş Abxaziya iqtisadiyyatının, o cümlədən kənd təsərrüfatının, istehsal sektorunun, turizmin və kurtort sənayesinin inkişafına töhfə verəcək. “Abxaziya Rusiyanın köməyi olmadan müxalifətlə razılığa gəlməlidir”. Dövlət Dumasının Beynəlxalq Əlaqələr Komitəsi sədrinin birinci müavini Svetlana Jurova belə deyib. Jurovanın fikrincə, indi sadəcə olaraq, baş verənləri müşahidə etmək lazımdır. Separatçılar belə bir addımı investisiyaların cəlb edilməsi və minlərlə iş yerinin yaradılması, xüsusilə də turizmin inkişafı prioriteti ilə əsaslandırır. Müxalifət isə əksinə, Rusiyanın Abxaziyanı nəhayət qəsb etmək, yerli əhalini öz torpaqlarını idarə

gətirib çıxaracaq. Abxaz lider müxalifətin zəbt etdiyi hökumət binasını azad etdikdən sonra istefa ərizəsi yazmağa hazır olduğunu bildirib. Bjanıya bu sözləri Tamış kəndində tərəfdarları ilə görüşdə deyib. “Onlar bu binanı tərk etdikdə, istefa ərizəsi yazacağam və yeni seçkilərdə onların nə qədər dəstək alacağını görəcəyik”, - deyə o bildirib.

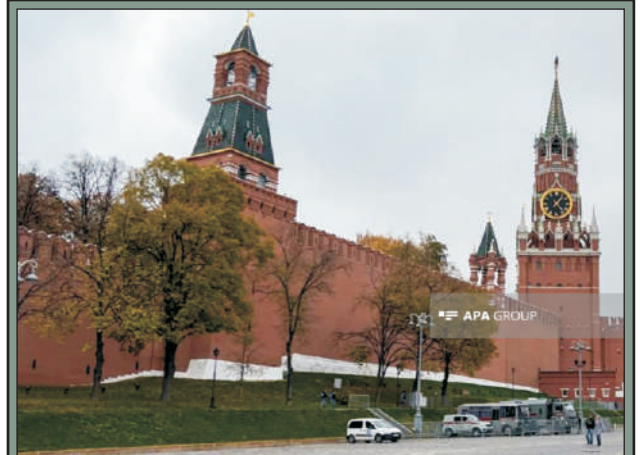
Rusiya öz vətəndaşlarını Abxaziyaya getməməyi tövsiyə edib və prosesləri izləməkdədir. XİN sözçüsü Mariya Zaxarova Abxaziyada baş verənlərlə bağlı vətəndaşlara müraciət edib: “Bu şərtlər daxilində Xarici İşlər Nazirliyi Rusiya vətəndaşlarına Abxaziyaya səyahət etməkdən, o cümlədən turist səfərlərindən çəkinməyi tövsiyə etməyə məcburdur”. O qeyd edib ki, Moskva Abxaziyada baş verənlərdən narahatdır, lakin prosesə müdaxilə

Abxaziyada gərginlik - separatçı bölgədə nələr baş verir...

Gürcüstanın bu bölgədə suverenliyini bərpa etmək şansı yarana bilər: qondarma rejimin “prezidenti” kəndində gizlənir və istefaya bir halda razıdır - müxalifət binaları azad etsin; Rusiya isə müəmmalı şəkildə hadisələrə qarışmır: Moskva-Tiflis-abxaz müxalifətinin anlaşması, ya necə..?

istisna deyil. Ekspert Moskva ilə “Gürcü arzusu” partiyası arasında bir anlaşmanı mümkün sayır: “Gürcüstanın Qərbdən uzaqlaşması fonunda Abxaziyanın qaytarılması nəzərdən keçirilə bilər. Hər gah, buna əmin deyiləm. Əvvəla, Abxaziya Qara dənizin sahilindədir və potensialı var. Rusiya belə bir imkanı əldən qaçırmaz istəməz. Necə ki, illər ərzində rus oligarxlar Ab-

Siyasi şərhçi Turab Rzaevə görə, Abxaziyanın Rusiyanın nəzarətinə keçməsinə qarşı çıxan tərəf aktivləşib: “Etirazçılar hesab edirlər ki, Rusiya investisiya müqavilələri ilə Abxaziyanın əsas limanları, infrastruktur layihələri və sənaye obyektlərini faktiki olaraq nəzarət altına alır, bununla da onu öz ərazisinin bir hissəsinə çevirməyə çalışır. Etirazçılar Abxaziyanın getdik-

Kreml: “Ukraynada münaqişənin dondurulması Rusiya üçün qəbul edilməzdir”

Co Bayden başda olmaqla, hakimiyyətdən gələn ABŞ administrasiyası Ukraynadakı münaqişəni qızışdırmaqda davam edir. APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov bildirib.

“Aydındır ki, Vaşinqtonda hakimiyyətdən gələn administrasiya bu münaqişə ətrafında gərginliyi daha da qızışdırmaq üçün atəşə yağ tökmək üçün addımlar atmaq niyyətindədir”, - Kremlin sözçüsü bildirib.

Rusiya prezidentinin mətbuat katibi qeyd edib ki, Rusiyanın dərinliklərinə zərbələri Ukrayna deyil, yalnız Qərb ölkələri endirə bilər: “Rusiyanın dərinliklərinə uzaqmənşilli raketlərlə zərbə endirmək qərarı ilə bağlı yaranmış vəziyyətin əsas təhlükəsi bu zərbələri Ukrayna deyil, yalnız Qərb dövlətlərinin həyata keçirməyə qadir olmasıdır”.

Kreml rəsmisi Ukraynadakı münaqişənin dondurulma ehtimalından danışır. Bildirib ki, Ukraynada münaqişənin dondurulması Rusiya üçün qəbul edilməzdir: “Döyüş xətti boyunca bir növ dondurma variantı, əlbəttə ki, Rusiya tərəfi üçün apriori qəbul edilməzdir. Belə olan halda, prezident Putin tərəfindən formalaşdırılan iyun şərtlər öz aktuallığını tam saxlayır. Döyüşləri dayandırmaq üçün bunu etmək lazımdır”, - deyə Peskov fikrini yekunlaşdırıb.

bilər: “Ola bilsin ki, etiraz aksiyaları genişlənərək, Abxaziyanın sərbəst siyasət yürütmək istəyini ortaya qoysun. Bu halda Tiflislə ortaqlıq əldə etmək mümkündür. Diger tərəfdən, bu etirazların Gürcüstanla əvvəlcədən razılaşdırılaraq təşkil olunduğu da ehtimal edilir. Belə olduğu halda, Abxaziya Gürcüstanın suverenliyini tanımaqla, öz idarəetmə hüquqlarını qoruyaraq, konfederativ bir modeldə birləşə bilər”.

Qeyd edək ki, Rusiya Abxaziyanı, eləcə də Cənubi Osetiyanı müstəqil subyekti kimi tanıyır. Hər iki bölgədə 90-cı illərdən separatizm mövcuddur. 2008-ci ildə Gürcüstan öz ərazilərində separatizmə son qoymaq üçün hərbi əməliyyatlara başlasa da, rus ordusunun

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

etmək hüququndan məhrum etmək, on min fərdi ev tikmək və rus əhalini köçürmək niyyətində olduğunu iddia edir. Belə görünür ki, Rusiya separatçı bölgədəki vəziyyətə müdaxilə etməli olacaq...

“Abxaziyada dövlət çevrilişinə cəhd etmək istəyənlərin hərəkətləri Rusiya ilə əlaqələrimizi yaxşılaşdırmayacaq”. “Yeni Müsavat”ın verdiyi xəbəre görə, bu sözləri Abxaziya “prezidenti” Aslan Bjanıya deyib. O bildirib ki, Rusiya Abxaziya üçün həyati əhəmiyyət daşıyır. Aslan Bjanıya baş verən kütləvi etiraz aksiyalarından sonra Suxumidən qaçıb və doğulduğu kəndə - Tamışa sığınmış. Şəhərdəki bütün hökumət binaları etirazçıların əlindədir. Bununla yanaşı, istefaya getməkdən imtina edib. Onun sözlərinə görə, Abxaziyadakı siyasi böhranın güc yolu ilə həlli səbətliyin daha da pozulmasına

lənə gətirir, Rusiya vəziyyətinə, siyasi yolla həllinə ümid edir, lakin indiyədək etirazlar “ölkənin inkişafını ləngidir” və “xarici sərmayələrin cəlb olunmasına kömək etmir”. Gürcüstan parlamentinin sədri Şalva Papuaşvili isə bildirib ki, işğalçı rejimin olduğu yerdə sabitlik mümkün deyil. “Odur ki, biz də deyirik ki, vahid Gürcüstan bizim ümumi maraqlarımıza, abxaz soydaşlarımızın mənafeyinə uyğundur. İstər Gürcüstanda, istərsə də başqa yerdə işğal rejimi sayəsində yaradılan istənilən belə boz zonalar həmişə qeyri-sabitlik mənbəyidir, çünki bu, qurumların fəaliyyət göstərmədiyidir”.

Siyasi ekspert Ramiyə Məmmədova hadisələrin inkişafını gözləməyin tərəfdarıdır. Onun sözlərinə görə, inzibati binalar ələ keçirilib və hələ də Rusiya müdaxilə etmirsə, ortada bir razılaşmanın olması

xaziyada böyük əmlaklar alıblar və yeni “saziş”in ratifikasiyası da onların əl-qolunu daha da açacaqdı. Buna görə etirazlara səbəb oldu”.

Analitik, bununla belə, Rusiyanın Qafqazlarda doktrinasını dəyişdiyini istisna etmir: “Qarabağdakı separatizmi də uzun illər Rusiya himayə edib, amma son hadisələrdə qarışmadı. Gürcüstanın da Abxaziyada suverenliyini bərpa etməsinə müdaxilə etməyə bilər. Cənubi Osetiya haqda bunu demək çətin, Rusiya ilə sərhəddir, Şimali Osetiya faktorudur. Ancaq bu hadisələrdə abxaz müxalifəti ilə Rusiya və Gürcüstan iqtidarlarının konfidentzial işbirliyi proqnozlarından biridir. Hələ ki Rusiya kobud müdaxilə etməyib və hadisələrin gedişini gözləyir. Əgər orada idarəçilik dəyişsə, proseslər gözlədiyimiz məcrada inkişaf edə bilər”.

cə Rusiyanın bir vilayətinə çevrilməsinə qarşıdır. Hazırda Abxaziya inkişaf etməmiş bir vilayət kimi Rusiyanın təsiri altındadır. İnsanlar bu vəziyyəti qəbul etmək istəməyirlər”. **Təhlilçinin fikrincə, Rusiya əvvəllər Gürcüstanla ərazi bütövlüyünün bərpası ilə bağlı yardım edəcəyini vəd etmişdi:** “Gürcüstan bu prosesdə Rusiyanın razılığını vacib hesab edərək münaqişəni danışıqlar yolu ilə həll etməyi üstün tutur. Sergey Lavrovun “Abxaziya və Cənubi Osetiya Gürcüstanla münasibətləri özü müəyyən edəcək” bəyanatına baxmayaraq, Moskvanın təsiri olmadan bu, mümkün görünür. Gürcüstan bu vəziyyətdən narahatlıq keçirir, çünki Rusiya bu qurumları müstəqil tərəf kimi tanımaqda davam edir”.

Ekspert istisna etmir ki, Abxaziyada gedən proseslərdən asılı olaraq vəziyyət Gürcüstanın xeyrinə dəyişə

Donald Trampın ABŞ prezident seçkisində qalib gəlməsi dünya xammal bazarlarında, xüsusilə də neft bazarında pessimizmi gücləndirib. Dünyanın əsas istehlakçıları sayılan Avropa İttifaqında faktiki iqtisadi durğunluq, Çin iqtisadiyyatının artım sürətinin əhəmiyyətli dərəcədə zəifləməsi fonunda ABŞ-da neft hasilatını artırmağın, OPEK-in neft hasilatını tənzimləməklə bazarı təsir etməsinin qarşısını almağın qatı tərəfdarı olan Trampın hakimiyyətə gəlməsi qarşıdakı illərdə neft bazarı üçün çox ciddi təhdidlərin formalaşması deməkdir. Məhz bu amilləri nəzərə almaqla, əksər analitik mərkəzlər neftə tələbatın artım sürəti və neft qiymətlərinə dair proqnozlarını endirirlər.

Beynəlxalq Enerji Agentliyinə (BEA) görə, 2024-cü ilin yükünə dünya neft tədarükü sutkada 102,9 milyon barel olacaq ki, bu da 2023-cü ildəkindən 640 min barel çoxdur. Agentliyin hesabatında qeyd olunur ki, Amerikanın başçılıq etdiyi OPEC+ ittifaqına daxil olmayan ölkələr 2024-cü ildə hasilatı sutkada 1,5 milyon barel artıracaq, OPEC+ ölkələri isə 820 min barel azaldaraq 49,8 milyon barelə endirəcəklər.

OPEC+ hasilatının artırılmasının vaxtilə bağlı hələ heç bir rəsmi qərar elan edilməyib və BEA əlavə könnüllü məhdudiyyətlərin 2025-ci ilə qədər qüvvədə qalacağını güman edir. Beləliklə, BEA 2025-ci ildə qlobal neft tədarükünün sutkada 2 milyon barel artaraq 105 milyon barel olacağını, o cümlədən OPEC+ hasilatının sutkada 560 min barel, digər ölkələrin isə daha 1,5 milyon barel artıracağını gözləyir.

Agentliyə görə, OPEC+ məhdudiyyətlərinin saxlanmasına baxmayaraq, 2025-ci ildə qlobal neft təklifi tələbi 1 milyon bareldən artıq üstələyəcək.

Neft istehsal edən ölkələrin birliyi olan OPEC də 2024-cü ildə neftə tələbat artımı proqnozunu dördüncü dəfə azaldıb. Bu dəfə sutkada 110 min barel - proqnoz 1,82 milyon barel müəyyənləşdirilib ki, bu da bu il qlobal neft istehlakının sutkada 104 milyon barel olacağı deməkdir. OPEC hesab edir ki, 2024-cü ildə neftə tələbat artımı motor yanacaqlarına tələbatın artması, eləcə də xüsusilə İƏİT üzvü olmayan ölkələrdə sağlam iqtisadi artımla dəstəklənəcək. Əsasən Çin və Yaxın Şərqdə emal gücü və neft-kimya marjalarında artım da öz töhfəsini verəcək.

2025-ci il üçün neft istehlakının artımı proqnozu daha 103 min barel azaldılıb - dünyada 105,57 milyon

Neft bazarında pessimizm artır - qiymətlə bağlı fərqli rəylər

Müşahidə olunan proseslər 2025-ci ildə "qara qızıl"ın 70 dollardan aşağı düşmə ehtimalını getdikcə artırır, amma...

barel neft istehlakı gözlənilir. Bunlardan İƏİT ölkələri tələbatı 100 min barel, qeyri-OECD ölkələri isə 1,4 milyon barel artıracaq.

Artımın güclü hava nəqliyyatı tələbi və güclü yol hərəkətililiyi, eləcə də İƏİT-ə daxil olmayan ölkələrdə sağlam sənaye, tikinti və kənd təsərrüfatı fəaliyyəti ilə bağlı olacağı gözlənilir. Bundan əlavə, neft-kimya sənayesində potensialın genişləndirilməsi və gəlirliliyin neftə tələbat artımına təkan verməyə davam edəcəyi qeyd edilir.

Neft məhsullarına gəldikdə isə OPEK hesabatında 2025-ci ildə neftə tələbatın ilk növbədə benzinlə yanaşı, kerosin hesabına təmin ediləcəyi proqnozlaşdırılır. Mayeləşdirilmiş neft qazının (LPG) satışlarının da əhəmiyyətli dərəcədə artacağı və dizel yanacağı istehlakının 2024-cü ildəki aşağı səviyyədə bərpa olunacağı gözlənilir.

ABŞ Energetika Nazirliyi də 2025-ci ildə Brent neftinin qiymətinə dair proqnozunu bir qədər də azaldıb. Nazirliyin hesabatından aydın olur ki, gələn il üçün proqnoz 78 dollardan 76,06 dollara endirilib.

Nazirliyə görə, 2024-cü ildə Brent markalı neftin qiyməti əvvəlki proqnozdan cüzi artıq olacaq - bir barel

üçün 80,89 dollardan 80,95 dollara qədər.

Bundan əlavə, ABŞ Energetika Nazirliyi 2024-cü il üçün ölkədə neft hasilatı üzrə proqnozunu bir qədər artırır - sutkada 10 min barel, 13,23 milyon barelə qədər. 2025-ci ildə ölkədə gözlənilən neft hasilatı həcminə dair proqnoz isə 10 min barel azaldılaraq 13,53 milyon barelə endirilib.

Tanınmış analitiklər hesab edirlər ki, OPEC+ hasilatı mövcud könnüllü məhdudiyyətlərdən imtina edərsə, dünya bazarında neftin qiyməti 2025-ci ildə bir barel üçün 40 dollara düşə bilər. Onların fikrincə, alyans çox güman ki, 2025-ci ilin əvvəlində bu məhdudiyyətləri mərhələli şəkildə aradan qaldırmağı seçəcək.

OPIS-in enerji təhlili rəhbəri Tom Kloza deyib: "2025-ci ildə neftin qiymətləri ilə bağlı son illərdəki hər zamandan - ərəb baharından bəri xatırlaya biləcəyim bütün illərdən daha çox narahatlıq var".

Avrasiya Qrupunun Enerji, İqlim və Resurslar Departamentinin rəhbəri Henning Gloystein qeyd edir ki, gələn il neftə tələbat artımının gündə 1 milyon bareldən az olacağını nəzərə alıqda, OPEC+ məhdudiyyətlərinin 2025-ci ildə

tam geri qaytarılması "şübhəsiz ki, neft qiymətlərinin çox kəskin azalmasına, belə də bir barel üçün 40 dollara qədər enməsinə gətirib çıxaracaq".

MST Marquee-nin baş enerji analitiki Saul Cavonic də OPEC+-ın bu addımının "neft qiymətlərini COVID-dən bəri görülməmiş aşağı səviyyəyə çatdırılabəcək bazar payı üçün qiymət müharibəsinə səbəb olacağını" düşünür.

Qeyd edək ki, OPEC+ neft qiymətlərindəki enişin qarşısını almaq üçün iki ay müddətinə sutkada 2,2 milyon barel könnüllü ixtisarı mərhələli şəkildə dayandırılması planlarını 2 dəfə təxirə salıb. Noyabrın əvvəlində qəbul edilən qərarla bu addım dekabrın sonuna qədər təxirə salınıb.

Neftin qiymətinin aşağı düşməsi, digər məsələlərlə yanaşı, dünyanın aparıcı neft idxalçısı olan Çində pandemiya sonrası tələbin ləng bərpası ilə bağlıdır.

Gloystein bildirir ki, bundan əlavə, bazarda yanacağın həddindən artıq tədarükü mənfi amildir, çünki OPEK-dən kənarda olan ABŞ, Kanada, Qayana və Braziliya kimi əsas neft istehsalçıları da tədarükləri artırmağı planlaşdırırlar.

Çin Statistika İdarəsinin məlumatına əsasən, ölkə-

də sənaye istehsalı artımı oktyabrda sentyabrda 5,4 faizə qarşı 5,3 faiz təşkil edib. Bu isə artım sürətinin azalması deməkdir. Çin hakimiyyətinin noyabrın əvvəlində açıqladığı stimullaşdırıcı tədbirləri neft bazarı tələbi artırmaq üçün yetərli hesab etməyib. Hazırda Brent nefti 71-72 dollar aralığında ticarət olunur.

Onu da qeyd edək ki, Azərbaycan iqtisadiyyatı neft ixracından əldə olunan gəlirlərdən kəskin ölkələrdən biridir. Hökumət gələn ilin dövlət büdcəsini son illərdə ilk dəfə olaraq neftin 70 dollarlıq dünya bazar qiyməti əsasında hesablayıb. Neft bazarında müşahidə olunan proseslər 2025-ci ildə qiymətlərin 70 dollardan aşağı düşmə ehtimalını getdikcə artırır. Bu sahədə narahatlığa səbəb olan digər amil ölkədə neft hasilatının təbii azalmasıdır. Belə ki, Energetika Nazirliyinin məlumatına əsasən 2024-cü ilin yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycanda 24,1 milyon ton neft (qaz kondensatı ilə birlikdə) hasil edilib. Bu, ötən ilin eyni dövründəki hasilat həcmindən 1,2 milyon ton və ya 4,8 faiz azalma deməkdir.

Cari ilin 10 ayında neft hasilatının 13,9 milyon tonu "Azəri-Çıraq-Günəşli"nin, 3,5 milyon tonu (qaz kondensatı) "Şahdəniz"nin, 0,5 milyon tonu (qaz kondensatı) "Abşeron" yatağının payına düşüb. SOCAR üzrə neft (qaz kondensatı ilə birlikdə) hasilatı 6,2 milyon ton təşkil edib. Bu isə o deməkdir ki, AÇG-də hasilat 1,1 milyon ton və ya 7,4 faiz, SOCAR üzrə hasilat 300 min ton və ya 4,6 faiz azalıb. Bu ilin 10 ayında ixracat yönəldilən neftin həcmi 19,9 milyon ton neft (qaz kondensatı ilə birlikdə) təşkil edib (azalma 1,1 milyon ton). Bunun 17,4 milyon tonu konsorsiumların, 2,5 mil-

yon tonu isə SOCAR-ın payına düşüb.

Azərbaycan Mərkəzi Bankının (AMB) sədri Tələh Kazımovun Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında - "2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsi ilə bağlı müzakirələrdə verdiyi məlumatla görə, 1995-ci ildən bu günə qədər dünya bazarında "Azeri Light" markalı Azərbaycan neftinin 1 barelinin orta illik qiyməti 58,9 ABŞ dolları təşkil edib: "30 il ərzində ən aşağı qiymət 43,2 ABŞ dolları olub. Biz neftin orta illik qiymətini götürməliyik. Gələn ilin dövlət büdcəsində neftin qiyməti 1 barel üçün 70 ABŞ dolları nəzərdə tutulub. Hansısa gün qiymət 69 ABŞ dolları olarsa, bundan təşvişə düşmək lazım deyil. Ümumiyyətlə isə cari əməliyyatlar balansının profisitli olması üçün qiymətin 40-45 ABŞ dolları olması bəs edir".

AMB rəhbəri yaxın və ortamüddətli dövrdə milli valyutanın məzənnəsində dəyişiklik planlaşdırıldığını deyir: "Mərkəzi Bankın ilk növbədə mandatı makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsidir. Bu məqsədə nail olmaq üçün hər hansı rejim uyğundursa, onu da seçəcəyik. Bu gün hökumətlə bir yerdə düşünürük ki, makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsi üçün sabit məzənnə rejimi ən əlverişlidir. Gələn il, o biri il üzən məzənnəyə keçmək kimi məqsədimiz yoxdur. Bu il, növbəti illərdə də büdcə və orta müddətli xərclərdə də gördüyünüz kimi, manat/dollar da 1,7 məzənnə proqnozlaşdırılıb. Orta müddətli dövrdə də sabit məzənnə rejimini makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsi üçün əlverişli hesab edirik".

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

Paytaxt Bakının bəzi məkanlarında azərbaycanca danışmaq eşitmədən, sanarsan ki, hansısa əcnəbi şəhərə düşmüşsən. Çünki ictimai-iaşə, ticarət obyektlərinin, hotel-lərin əksəriyyətinin adı və ya tanıtma lövhələri, həmçinin reklamlar yad dildə, daha dəqiqi, ingiliscədir.

Özü də qabaqlar bu neqativ hallar əsasən Bakının mərkəzi hissəsində ("Torqovı" və s.) özünü göstərdisə, indi nisbətən paytaxt kənarlarında ("Neftçilər" və s.) da oxşar mənzərə ilə üzləşirsən. Hətta bəzən görürsən ki, balaca bir ticarət köşkünə də yad dildə əcaib ad qoyulub.

Azərbaycan Respublikasının "Dövlət dili haqqında" Qanununa əsasən, müəssisə və idarələrdə tanıtım lövhələri və işarələr iki dildə - Azərbaycan və digər dillərdə olarsa, Azərbaycan dilində yazı digər dildən kiçik olmamalıdır. Bu qanunun pozulması halında, müvafiq cərimələr tətbiq olunur. Lakin qanun konkret cərimə məbləğlərini göstərmir və bu, ümumiyyətlə, yerli qanunvericiliyə əsaslanaraq müəyyən edilir. Cərimələr, müəssisənin yerləşdiyi regiona və pozuntu-ya görə dəyişə bilər.

Əfsus ki, nəinki bu tələbə riayət olunmur, çox vaxt bildirir, reklam yalnız əcnəbi dildə olur. Sanki biz Bakıda yox, hansısa ingilisdilli şəhərdə yaşayırıq.

Bəs ana dilimizə bu sayğısızlıq nədən qaynaqlanır? Vətəndaşlar, sahibkarlar öz obyektlərinə nədən milli adları qoymaq istəmir, yad dildə tanıtma lövhələri sifariş edirlər?

Mövzu ilə bağlı filologiya elmləri doktoru, BDU-nun professoru Qulu Məhərrəmli "Yeni Müsavat"a danışır: "Əslində bu, hazırda bizim ən yaralı yerimizdir ki, ana dilin daşıyıcıları, bu dilin təmsilçiləri öz ana dillərində danışmağı özlərinə ayıb bilirlər. Məsələn, şəhərin mərkəz küçələrində və kənar yerlərdə ticarət obyektlərinin üzərində başqa dildə yazılmalarını daha çox şərəf hesab edirlər, ana dilində yazılmasından daha üstün tuturlar. Yeni onlar belə düşünürlər ki, bir mağazanın adını "Fidan" qoymaq pisdir, amma "Kleopatra" və ya "Venera" qoymaq yaxşıdır. Bu, uzun illərdən bəri davam edən psixoloji bir kompleksdir və dilin dəyərini anlamaqda çətinlik çəkirler.

Paytaxtda dilimizə sayğısızlıq - qanunu pozanlar niyə cəzalandırılmır?

Qulu Məhərrəmli: "Sahibkarlarla danışılaraq ortaq məxrəc tapıla bilər, lakin ən ciddi problem ana dilinin daşıyıcılarının başqa dildə danışma verdişidir"

Bəli, Bakı şəhərinə gələn hər bir insan hiss etməlidir ki, bu şəhər Avropa ilə Asiyanın qovşağında yerləşən gözəl bir məmləkətdir

və ya başqa dildə danışması simasızlıqdır. Belə ki, necə ola bilər ki, evdə, işdə, küçədə iki azərbaycanlı bir-biri ilə başqa dildə danışsın? Bu halda, milli mənsubiyyətin, ruhi mənsubiyyətin, bu millətin təmsilçisi və daşıyıcısı olmağın mənası nədir?"

Professor qeyd edib ki, bu məsələyə dair cərimə mexanizmi mövcud deyil: "Ortaya sual çıxır: bəs bu məsələnin qarşısını necə almaq olar? Vaxtilə Dilçilik İnstitutunun əvvəlki rəhbərliyi cərimə tətbiq edəcəyini bildirmişdi. Lakin əvvəlki rəhbərliyin də qeyd etdiyi kimi, cərimə mexanizmi yoxdur və bunun

məsələni həll etməyəcəyi açıqdır. Çünki insanlar artıq bir çox məsələlərə görə cərimə ödəyirlər. Cərimə bunun üçün yaxşı bir çıxış yolu deyil. Ən yaxşı həll yolu dilə sevgidir, dilin dəyərini anlamaqdır. Ana dilində danışmağı özünə şərəf bilməkdir və həm də gözəl danışmaq insanı daha çox qürurlandırır.

Bu, evdən, ailədən, məktəbdən, ali məktəbdən başlanmalıdır. Həyatda insan özünü formalaşdırarkən, milli kimlik məsələsini

lərin düşüncəsinə, davranışına təsir etməkdədir.

Azərbaycan dilinin statusunu artırmaq üçün ilk növbədə hər yerdə yaxşı danışmaq vacibdir. Bəzi işə götürənlərdə "işçi ingilis dilini yaxşı bilməlidir" yanaşması yanlışdır. Ola bilər ki, bəzi iş yerlərində xarici dil vacibdir, amma bu, xüsusi iş tələblərinə bağlıdır. Həyatın digər sahələrində isə insanlar öz dillərində danışmağa borcludurlar. Azərbaycan dilində danışmaq özünə hörmət gös-

beyində həll etməlidir ki, o, bu dilin daşıyıcısıdır, Azərbaycanın dövlətidir və onun dövlət dili Azərbaycan dilidir. Bu dilin istifadəsi isə insanın borcu olmalıdır. Məncə, bu məsələnin həlli inzi-bati tədbirlərdə deyil, yalnız və yalnız təbliğatda, insan-

tərməkdir və bu həm də ictimai qınağa, ictimai tənqidlərə səbəb olmalıdır. İctimaiyyətin bu məsələyə münasibəti Azərbaycan dilinin statusunun qorunmasına və yüksəldilməsinə xidmət etməlidir".

✎ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Leysan yağacaq, dolu düşəcək

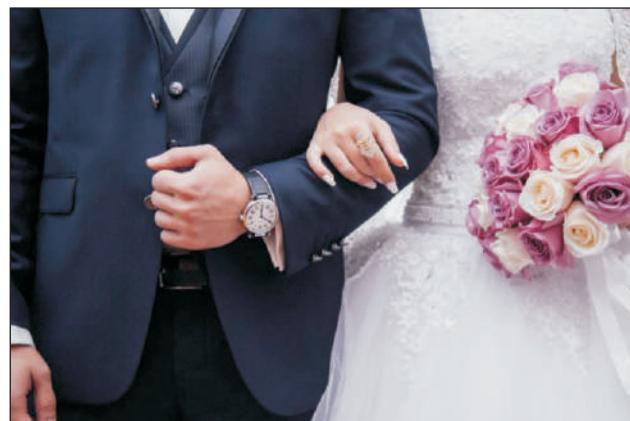
Bakıda və Abşeron yarımadasında noyabrın 19-u şəhərdə bəzi yerlərdə aralıq yağış yağacağı gözlənilir.

Bu barədə Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, yarımadanın bəzi yerlərində qısamüddətli yağışın intensivləşəcəyi ehtimalı var.

Azərbaycanın rayonlarında noyabrın 19-u gündüz bəzi dağlıq rayonlarda, 19-u axşamdan 20-si şəhərdə isə bəzi şərq rayonlarında aralıq yağış olacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə (Naxçıvan MR, Qarabağ, Şərqi-Zəngəzur, Quba-Qusar, Qazax-Gəncə, Mərkəzi-Aran, Lənkəran-Astara) leysan xarakterli olacağı, dolu düşəcəyi ehtimalı var. Çaylarda sululuğun artacağı ehtimal olunur.

Nikahların sayı azalıb

Bu ilin yanvar-sentyabr aylarında Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri tərəfindən 36651 nikah və 15964 boşanma halları qeydə alınıb.

APA xəbər verir ki, bu barədə Dövlət Statistika Komitəsi məlumat yayıb.

Bildirilib ki, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə əhalinin hər 1000 nəfərinə nikahların sayı azalaraq 5,1-dən 4,8-ə düşmüş, boşanmaların sayı isə dəyişməyərək eyni səviyyədə (2,1) qalıb.

Təbrik

Sabir Əkbərovu ad günü münasibətilə ailəsi və dostları təbrik edir, ona uzun ömür, cənağı, ailə səadəti və firavan həyat arzu edirlər.

Əhalinin gəlirləri 6%-ə yaxın artıb

2024-cü ilin yanvar-oktyabr aylarında ölkə əhalisinin nominal gəlirləri əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 5,8% artaraq 68 milyard 97,2 milyon manat və ya hər nəfərə orta hesabla 6676,1 manat olub.

Bu barədə "APA-Economics" Dövlət Statistika Komitəsinə istinadən xəbər verir.

Qeyd edək ki, əhalinin səərəncamında qalan gəlirləri 59 milyard 979,6 milyon manat təşkil edib.

Bakıda qalxanabənzər vəzin xərçənginə yoluxma halları sürətlə artıb. Bu barədə həkim-endokrinoloq Sadiq Bəbirov bildirib. O, uşaqlarda bu cür patologiyaların daha çox olduğuna diqqət çəkir.

“Xəstəlik həndəsi silsilə ilə artmaqda davam edir. Mən hər həftə 20 yaşından kiçik ən az üç nəfər gənc insanı qalxanabənzər vəzin xərçəngindən əməliyyat edirəm. Təsəvvür edin ki, Azərbaycanda mənim kimi nəcə cərrah xərçəngəbənzər vəzi əməliyyat edir. Biz analiz (anamnez) toplayırıq: ailələrdə xərçəng xəstəliyi olmayıb. Sorğu nəticəsində məlum olur ki, xəstələnən gənclər mobil telefonlardan çox istifadə edirlər”.

Həkim öz videomüraciətində valideynləri uşaqları mobil telefonların istifadəsindən uzaq tutmağa, uşaqlara telefon lazımdırsa, şüalanmaya qarşı qoruyucu vasitələrdən istifadə etməyə çağırır.

“Qalxanabənzər vəz şüalanmaya ən tez cavab verən orqandır, şüalanmaya cavab verən orqanda xərçəng xəstəliklərinin artması həddən artıq çox olur. Ona görə diqqətli olun”, - həkim qeyd edib.

Qalxanabənzər vəzin xərçəngi qalxanabənzər vəzin sağlam eptelial hüceyrələrinin degenerasiyasından və sonradan şiş əmələ gəlməsindən ibarət olan bədxassəli patologiyadır. Bu, nisbətən nadir xəstəliklərdən hesab olunur və ona bütün onkoloji patologiyaların cəmi 1,5%-də rast gəlinir.

2024-cü ilin yanvarına olan məlumata görə, Azərbaycan sakinlərinin 76,48%-i mobil telefonlardan istifadə edir.

“Mobil telefon uşaqlarda xərçəng yaradır” iddiası - həkimdən SOS!

Alimlər sübutların olmadığını deyir, amma...

Qeyd edək ki, mobil telefonların xərçəng yaratması ilə bağlı alimlər arasında ortaq fikir yoxdur. Araşdırmalar bu texnologiyanın müəyyən riskləri ola biləcəyini göstərsə də, birbaşa sübut yoxdur. Bununla belə, mobil tele-

fonlar elektromaqnit dalğaları yayır. Bu dalğaların toxumalarda istilik təsirinə səbəb olduğu məlumdur. Həkimlər istiliyin hüceyrə səviyyəsində dəyişikliklərə səbəb ola biləcəyini qeyd edirlər. Bəzi tədqiqatçılar uzun müddət yüksək istifadə-

nin beyin toxumalarına təsir göstərə biləcəyini irəli sürür.

Mütəxəssislərin son araşdırmaları göstərir ki, mobil telefonların istifadəsi və xərçəng xəstəliyi arasında birbaşa əlaqə olduğuna dair elmi sübutlar yoxdur. Ümumdünya Səhiyyə

Təşkilatının dəstəklədiyi genişmiqyaslı bir araşdırma, mobil telefonlardan yayılan qeyri-ionlaşdırıcı radiasiyanın (radio dalğaları) beyin xərçənginə və ya digər şişlərə səbəb olmadığı qənaətinə gəlib. Hətta çox uzun müddət telefon istifadə edən insanlarda belə bu riskin artırıldığı təsdiqlənməyib.

Digər tərəfdən, Harvard Tibb Məktəbindən alimlər də bu tip radiasiyanın insan orqanizminə ciddi təsir etmədiyini vurğulayıb. Onlar bildirir ki, mobil telefonların yaratdığı enerji səviyyəsi, DNA-nı zədələyərək xərçəngə səbəb ola biləcək ionlaşdırıcı radiasiya deyil.

Britaniyanın Mançester Universiteti və digər araşdırmalara görə, mobil telefondan istifadənin xərçəngə əlaqəsi haqqında hələ dəqiq nəticələr yoxdur. Alimlər xüsusilə uşaqlar üçün riskləri minimuma endirmək üçün telefondan uzaqda istifadəni, qulaqcıqlardan yararlanmağı və cihazı bədənə uzaqda saxlamağı tövsiyə edirlər. Çünki texnologiyanın sürətlə inkişaf etdiyi və telefon modellərinin dəyişdiyi bir dövrdə mümkün

təhlükələri azaltmaq üçün bu cür tədbirlər faydalı ola bilər.

Yaxınlarda uzun illərdir telefon xərçəng, şiş yaradır fikrinə alimlər açıqlama veriblər. Son elmi tədqiqat 17 il davam edib. 250 min mobil telefon istifadəçisinin tibbi məlumatları toplanıb. Onların hətta gün boyu daha çox mobil telefon istifadə edənlərində də beyin şişi aşkarlanmayıb. London və İsveç alimləri cib telefonlarından yayılan elektromaqnit dalğaların beyin xərçəngi ilə heç bir əlaqəsi olmamasını sübut ediblər.

Bizimlə söhbətdə onkoloq Nəsimi Qasımov da deyib ki, mobil telefonun xərçəng yaratması barədə deyilənlər həqiqəti əks etdirmir: “Əvvəlki müsahibələrimdə də demişəm, mobil telefonların bədxassəli şişə aidiyyəti yoxdur. Düzdür, mobil telefonlar asılılıq yaradır, mərkəzi sinir sistemini məhv edir. İnsanları xəstəlikdən xilas etmək asandır, amma bu asılılıqdan yox”.

Bununla belə, son dövrlər uşaqlar arasında xərçəng xəstəliyinin artmasının səbəbləri ilə bağlı narahatlıq var. Həkimlər uşaqlar arasında xərçəng xəstəliklərinin əsas səbəbi kimi genetik faktorları və xromosom dəyişikliklərini qeyd edirlər. Ətraf mühitin təsiri və valideynlərin qeyri-sağlam həyat tərzində risk faktorları arasında göstərilir. Pediatrlar qeyri-sağlam qidalanma, hava çirkliliyi və kimyəvi maddələrin uşaqların sağlamlığına təsirini xüsusi vurğulayırlar. Xüsusilə hamiləlik dövründə zərərli maddələrə məruz qalmanın uşaqlarda şişlərin yaranmasına səbəb olduğunu bildirirlər.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
“Yeni Məşavət”

Gələn ilin səhiyyə xərcləri açıqlandı - icbari tibbi sığorta haqları da artır

Xalid Kərimli: “Xidmətin keyfiyyətindən narazıdırlarsa, aidiyyəti qurumlara müraciət etsinlər”

2025-ci ilin dövlət büdcəsinin layihəsində səhiyyə xərcləri üçün 1999,4 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub. “Yeni Məşavət” xəbər verir ki, bu, 2025-ci ilin dövlət büdcəsi zərfində əks olunub. Sənəddə qeyd olunub ki, bu, 2024-cü ilə müqayisədə 133 milyon manat və ya 7,1 faiz, 2023-cü ilə müqayisədə isə 277,3 milyon manat və ya 16,1 faiz çoxdur. Səhiyyə xərclərinin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 4,8 faiz (2024-cü ilə müqayisədə 0,1 faiz-bənd çox) təşkil edəcək.

Səhiyyə xərcləri üçün ayrılmış vəsaitin 1410,4 milyon manatı (2024-cü ilə müqayisədə 42,4 milyon manat və ya 3,1 faiz çox) və ya 70,6 faizi əhalinin dövlət vəsaiti hesabına icbari tibbi sığortalıların və müvafiq dövlət proqramı və tədbirləri üzrə xərclərə yönəldiləcək.

Gələn ilin dövlət büdcəsinin layihəsində İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinə nəzərdə tutulmuş 1410,4 milyon manat vəsaitin 1266,6 milyon manatını və ya 90 faizini dövlətin əhalinin icbari tibbi sığortalıların payına düşən öhdəliyi təşkil edir ki, bu cari ilə müqayisədə 38,2 milyon manat və ya 3,1 faiz çoxdur. Bu xərcin artımı əsasən əhalinin

sayının növbəti ilə ehtimal olunan artımı və ilin sonuna gözlənilən inflyasiya faizinə uyğun olaraq indeksləşdirilməsi ilə bağlıdır.

Belə ki, 2025-ci il dövlət büdcəsinin layihəsində adambaşına düşən icbari tibbi sığorta haqqı 124,1 manat götürülməklə 2024-cü ilin sonuna gözlənilən 2,7 faizlik istehlak qiymətlərinin indeksinə uyğun artırılıb.

Bütövlükdə 2020-ci ildən tətbiq olunmuş adambaşına düşən icbari tibbi sığorta haq-

qının 90 manatdan 2025-ci il üçün 124,1 manata çatdırılmaqla bu xərc 34,1 manat və ya 37,9 faiz artırılacaq.

Növbəti ildə səhiyyə sahəsində müvafiq dövlət proqramları və tədbirlər üçün 143,8 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub ki, bu da cari ilə müqayisədə 4,2 milyon manat və ya 3 faiz çoxdur.

2025-ci ilin büdcə layihəsində Səhiyyə Nazirliyinə ümumilikdə 327,6 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub ki, bu da cari ilə müqayisədə 12,1 mil-

yon manat və ya 3,8 faiz çoxdur.

Büdcə layihəsində icbari tibbi sığorta ilə bağlı məqam diqqət çəkir. Belə ki, adambaşına düşən icbari tibbi sığorta haqqının 90 manatdan 2025-ci il üçün 124,1 manata çatdırılmaqla bu xərc 34,1 manat və ya 37,9 faiz artırılacaq. Qeyd edək ki, icbari tibbi sığorta haqlarının artacağı ehtimalı narazılıqla qarşılanıb. Bəziləri qeyd edir ki, çox vaxt icbari tibbi sığortadan normal istifadə edə bilmirlər, saatlarla növbələrdə

dayanır, min bir bəhanə gətirilərək süründürməçiliklə üzləşirlər. “Keyfiyyətli səhiyyə xidməti görmürüksə, o zaman niyə maaşımızdan artıq pul ödəməliyik”, - deyə suallar verirlər.

Yada salaq ki, ölkədə icbari tibbi sığorta haqlarının yığımına 1 yanvar 2021-ci il tarixindən başlanılıb. Qanunvericiliyə əsasən, maddə ilə işləyən fiziki şəxslər, hərbi qulluqçular (müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçuları istisna olmaqla), Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi və ya müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) tərəfindən vəzifə təyin olunan şəxslər, seçkilərlə əlaqəli vəzifə tutan şəxslər üzrə - sığortalı tərəfindən işçinin əməkhaqqının 8 000 manatadək olan hissəsindən 2 faiz, 8 000 manatdan yuxarı olan hissəsindən 0,5 faiz, sığortalı tərəfindən əməkhaqqının 8 000 manatadək olan hissəsindən 2 faiz, 8 000 manatdan yuxarı olan hissəsindən 0,5 faiz miqdarında icbari tibbi sığorta haqqı ödənilir.

Ödənilir.

İqtisadçı Xalid Kərimli mövzu ilə bağlı “Yeni Məşavət”ə fikirlərini bölüşüb: “Bu məbləğ çox deyil. Çünki ölkənin səhiyyə sektorunda on minlərlə insan çalışır da, onların əmək haqlarını da artırmaq lazım gələcək. Ölkədə minimum əmək haqqı, ümumilikdə bütün sektorlarda əmək haqqı artırılacaqsa, dövlət tibbi icbari sığorta prosesini həyata keçirə bilməyəcək. Biz həkimlərin maaşını artırırsınız, xidmətlərin də dəyəri artır, ölkəyə gətirilən dərman-

ların da qiyməti artır. Bunun qarşısını ala bilmərik. Tibb xidmətlərinə tələbat aşağı düşür. Buna görə də hesab edirəm ki, artırılan məbləğ çox deyil, azdır, amma indi ölkənin imkanları çərçivəsində olmalıdır. Tibb xidmətləri, həkimlərimizin əməkhaqları dünyaya ortalamasından aşağıdır, bizim yaxşı bildiyimiz Türkiyə, İsrail, Rusiyanın tibb ocaqlarından da aşağıdır.

O ki qaldı əhalinin tibbi xidmətlə bağlı narazılığına, Milli Məclis bununla bağlı qərar qəbul edib. Hansısa dövlət xidmətinin keyfiyyəti aşağıdırsa, o demək deyil ki, pul verməməliyik. Dövlət onsuz da icbari tibbi sığortanı əmək haqlarında faizlə hesabladığına görə əmək haqları artanda avtomatik olaraq toplanan icbari sığorta haqları da çoxalacaq. Bütün sektorlarda əmək haqları artarsa, həkimlərin də maaşı artmalıdır. Çünki həkimin də orta aylıq maaşı yüksək deyil. O ki qaldı vətəndaş xidmətdən narazılıq, bu, idarəetmə problemidir. Xidmətin keyfiyyətindən narazıdırlarsa, aidiyyəti qurumlara müraciət edə bilərlər. Bu başqa bir mövzudur. Biz bunu ödəməliyik, maaşımız artdıqca da həmin 2 faiz də artacaq. Demokratik idarəçilikdir. Hakimiyyətin 3 qolu var, qanunvericilik, icraedici və məhkəmə hakimiyyəti. Hüquqlarımızı müdafiə etməliyik. Digər tərəfdən, icbari tibbi sığortanı ödəmək könüllü deyil, bunu ödəməliyik. Bu yalnız bizim ölkədə deyil, harada yaşayırıqsa, orada vergilər ödənilir”.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
“Yeni Məşavət”

MUSAVAT

Son səhifə

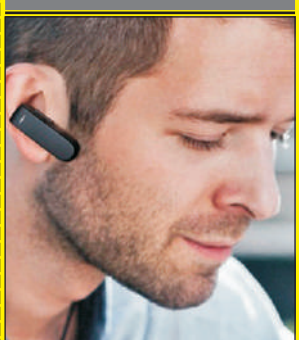
N 208 (8581) 19 noyabr 2024

N o y a b r

“Apple” televizor istehsal edə bilər

On ildən çox aradan sonra “Apple” yeni-dən öz televizorunu istehsal etmək niyyətindədir. Qeyd olunur ki, “Apple” öz brendi altında yeni ağıllı ev cihazları xəttinin bir parçası ola biləcək televizor istehsal etmək ideyasını nozərdən keçirir. Bununla belə, bildirilir ki, layihə çox erkən mərhələdədir və onun istehsalatı başlaması illər çəka bilər. “Apple” televizoru uğurla istifadəyə verilsə, bu, şirkət üçün televiziya bazarında rəqəbat aparmaq üçün yeni imkanlar açacaqdır. Hazırda, “Apple” yalnız televizora qoşulan “Apple TV” yayım cihazını təklif edir.

“Apple”-in mərhumi həmtəsisçisi Stiv Cobs daha əvvəl sadə istifadəçi interfeysi ilə televizor yaratmaq ambisiyalarını ifadə etmişdi. Lakin 2010-cu ildə “Apple”-in hazırkı baş direktoru Tim Kuk şirkətin bu bazarda iştirak etməkdə maraqlı olmadığını bildirib.

Baş ağrıları və gərginlik

Uzun müddət qulaqcıqdan istifadə baş nahiyyəsində təzyiq yarada bilər ki, bu da baş ağrılarına və narahatlığa səbəb ola bilər.

Həmçinin qulaqdaxili (in-ear) qulaqcıqlar qulaq kanallarında təzyiq yarada bilər.

Konsentrasiya problemləri:

Uzunmüddətli istifadə eşitmə həssaslığını azalda və fon səslərinə qarşı həssaslığı aşağı sala bilər. Bu, həm də ümumi konsentrasiya və zəhni aydınlığı təsir edə bilər.

Psixoloji təsirlər:

Asılılıq: Qulaqcıqların həddən artıq istifadəsi sosial təcridə səbəb ola bilər. İnsanlar ətraf mühitlə əlaqələrini məhdudlaşdırır və emosional gərginlik hiss edə bilərlər.

ABŞ-da orqanik köklər ölüm-cül epidemiyaya səbəb oldu

Kaliforniyada (ABS) “Grimmway Farms” tərəfindən istehsal olunan köklər “E. coli” (bağırsağ çöpü) epidemiyasına səbəb olub. Bildirilib ki, epidemiya nəticəsində bir nəfər həyatını itirib, 15 nəfəri xəstəxanaya yerləşdirilən ümumilikdə 39 yoluxma halı qeydə alınıb. “Grimmway Farms” buna görə bütün məhsullarını geri çağırıb. “Artıq market rəflərində olmaması gərəkən, lakin hələ də istehlakçıların soyuducularında və ya dondurucularında qala biləcək kök məhsulları geri çağırılır”, - deyər məlumatda bildirilib. Həmçinin evlərdə bu şirkətin müxtəlif markalar altında olan məhsul-

ları varsa, atılması tövsiyə olunub. Şirkət məhsulların “şığa toksini” ifraz edən “Escherichia coli” (E. coli) bakteriyası ilə çirklənə biləcəyini açıqlayıb.

Qeyd olunub ki, bu bakteriya xüsusilə kiçik uşaqlarda, yaşlılarda və immun sistemi zəif olan şəxslərdə ağır nəticələrə gətirir, bəzən də ölümə səbəb olur. “E. coli” infeksiyasının əlamətləri arasında güclü qarın sancılanması, qanlı ishal, qızdırma, ürəkbulanma və qusmalar var. Xəstəliyin inkubasiya müddəti 24 saatla 10 gün arasında dəyişir və adətən 3-4 gün davam edir. ABŞ Qida və Dərman İdarəsi (FDA) “E. coli” infeksiyalarının ağır hallarda yüksək təzyiq, xroniki böyrək xəstəliyi və nevroloji problemlərə yol açmağa barədə xəbərdarlıq edib.

Şahzadə Uilyam və Keyt Middeltonun qəsrinə maskalı basqın edildi

Britaniyada üzvlərində maska olan şəxslər Şahzadə Uilyam və Keyt Middeltonun iqamətgahı olan Vindzor qəsrində oğurluq ediblər. Məlumatla görə, cütliyin və üç övladının, eləcə də adətən, mülkü qoruyan polislin yoxluğundan istifadə edən maskalılar hündür hasardan aşırıb, fermaya basqın ediblər. Qarətçilər ərazidəki kənd təsərrüfatı avadanlıqlarını oğurlayaraq qaçıblar. Onlar tövlədə saxlanılan pikap və kvadrosikllə cinayət yerini tərk ediblər.

“Onlar yəqin ki, bir müddətdir, Vindzor qəsrini izləyir-mişlər”, - deyər nəşrə məlumat verən mənbə ehtimal edib. Qeyd edək ki, bu vaxt şahzadə ailəsi çox yaxında, sözün əsl mənasında beş dəqiqəlik məsafədə - Adelaida kotte-cində olub.

Türkiyəli balıqçı insan boyda balıq tutdu

Türkiyənin Adana vilayətinin Kozan rayonunda balıqçı Aydın Beştaş insan boyda balıq tutub. O, tutduğu 55 kiloqram çəkisi və 1 metr 75 santimetr uzunluğu olan tuna balığını mağazasının girişində asıb. Balığı görə vətəndaşlar şəkil çəkdirmək üçün növbəyə düzüldülər. Bəziləri balığın məket olduğunu düşünüb. İnsanların çoxu belə bir balıqla ilk dəfə qarşılaşdıqlarını bildiriblər.

Bunları bilirsinizmi?

- * Bir cüt milçəyin yalnız aprel-may aylarında buraxdıqları yumurtaların hamısından ağcaqanad çıxsa, dünyanı 14 metr qalınlığında milçək təbəqəsi örtərdi.
- * Dünya əhalisinin 50%-nin telefonla heç danışmadığını bilirdinizmi?
- * Əgər siz 1 saat müddətində qulaqcıqla nəyəse qulaq assanız, bu zaman qulağınızda bakteriyaların sayı 70% artmış olacaqdır.
- * Yataqdan düşərək ölmə ehtimalının iki milyonda bir olduğunu bilirdiniz?
- * Bir insandakı ümumi damar uzunluğu 150 min kilometrdir. Başqa cür desək, bu, dünya ilə Günəş arasındakı məsafənin 150 milyon km-nə bərabərdir.
- * Kişiləri ildırım vurma ehtimalı qadınlara görə 6 qat daha çoxdur.
- * Atakama səhrasına 400 ildən bəri yağış yağmır. Yağın yağış isə havada buxarlandığına görə yerə gəlib çatmır.
- * Bir okeanın ən dərin yerində, dəmir bir topun dibə çök-məsi bir saatdan çox vaxt alır.
- * Məşhur ərəb şairi, Qahirə Universitetinin professoru Şeyx Məhəmməd Abdul İbrahim 150 yaşında vəfat edib. O, 105 il subay yaşayıb. 105 yaşında evləndikdən sonra isə 5 övladı olub.
- * Bu günə qədər yaşamış ən ağır adam 635 kiloya sahib olan vaşinqtonlu Jon Brover Minnochdur.
- * Məşhur bəstəkar Beethoven özünün son əsərini kar oluqdan sonra bəstələyib.
- * Çaxmaq kibritdən əvvəl yaranıb.

Hər gün tünd şokolad yemək olmaz

Hər gün tünd şokolad yemək bəzi hallarda sağlamlıq üçün faydalı ola bilər, amma miqdar və digər şərtlər önəmlidir. Milli.Az tünd şokoladın faydaları və mümkün risklərini sizə təqdim edir:

Öncə faydalarından başlayaq: Tünd şokolad zəngin antioksidant mənbəyidir (xüsusən flavonoidlər), bunlar bədənə sərbəst radikalların zərərindən qorumağa kömək edir.

Ürək sağlamlığı: Mütləmədi, lakin az miqdarda tünd şokolad qan təzyiqini azalda və ürək-damar xəstəlikləri riskini azalda bilər.

Beyin funksiyası: Flavonoidlər beyinə qan axınını yaxşılaşdırır, diqqət və yaddaşı gücləndirə bilər.

Xoşbəxtlik hormonları: Şokolad serotonin və endorfinlərin sərbəst buraxılmasını stimullaşdırır, bu da əhvalı yaxşılaşdırır.

Risqləri:

Artıq çəki: Şokolad kalorili bir qidadır, çox yeyildikdə çəki artımına səbəb ola bilər.

Şəkər: Tünd şokolad daha az şəkər ehtiva etsə də, miqdardan asılı olaraq qanda şəkər səviyyəsini artırır.

Kofein təsiri: Tərkibində kofein olduğundan yuxusuzluq və ya əsəbilik yarada bilər.

Allergiya və ya həssaslıq: Bəzi insanlarda şokolada qarşı allergiya və ya həssaslıq ola bilər.

Nə qədər yemək düzgündür?

Mütəxəssislər gündə 20-30 qram (təxminən 1-2 kiçik kvadrat) 70% və ya daha yüksək kakao tərkibli tünd şokolad yeməyi tövsiyə edirlər. Bu miqdar faydaları təmin edə bilər, riskləri isə minimuma endirir.

Əgər müəyyən xəstəlikləriniz varsa (məsələn, şəkərli diabet və ya ürək-damar problemləri), tünd şokolad yeməkdən əvvəl həkimlə məsləhətləşmək faydalıdır.

Qulaqcıqdan çox istifadə etsəniz bunlar baş verəcək: Qulaqcıqlardan həddindən artıq istifadə bir sıra sağlamlıq problemlərinə səbəb ola bilər.

Eşitmə itkisi:

Yüksək səs: Qulaqcıqdan yüksək səsle uzun müddət istifadə eşitmə qabiliyyətini daimi zədələyə bilər. Dünya Səhiyyə Təşkilatı (WHO) tövsiyə edir ki, qulaqcıqlardan səs səviyyəsi maksimum 60%-də istifadə olunmalı və gündəlik istifadə müddəti 1 saatı keçməməlidir.

Həssas sinirlər: Uzun müddət yüksək səsle istifadə daxili qulaqdakı eşitmə sinirlərinə zərər verə bilər, bu da tinnitus (qulaqda səslənmə) və eşitmə itkisinə səbəb ola bilər.

Qulaq infeksiyaları:

Sanitariya problemi: Qulaqcıqların başqaları ilə paylaşılması və ya təmizlənməməsi bakteriyaların qulaqda çoxalmasına və infeksiyalara səbəb ola bilər.

Havalanma problemi: Qulaqcıqlar qulaq kanallarını bağladığı üçün təbii havalanmanı məhdudlaşdırır, bu da infeksiya riskini artırır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

“Yeni Musavat”ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, “Son dakika” MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500